

chlupaté, většinou kratší než podpůrný list, za plodu dolů skloněné; květy jednotlivé; květní stopky 6–10 mm dl. Kalich 8–10 mm dl., žláznatě chlupatý; kališní cípy kopinaté, $\pm 2 \times$ delší než kališní trubka; koruna 8–11 mm dl., bílá, vz. světle fialová nebo růžová; pavéza téměř okrouhlá, na vrcholu zaokrouhlená nebo mělce vykrojená, s fialovými žilkami; křídla o málo kratší než pavéza; člunek krátce zašpičatělý. Lusky v obrysu podlouhlé, vejčité až kosníkovité, nafouklé, 15–20(–30) mm dl., 12–15 mm šir., slámově žluté až světle hnědé, hustě žláznatě pýřité, s 1–2 semeny. Semena kulovitá, 5–14 mm v průměru, s krátkým tupým výčnělkem nad hilem, poněkud připomínající beraní hlavu, hladká nebo svraskalá, žlutobílá, matná nebo slabě lesklá. VI–VII. Tf.

$2n = 16$ (extra fines)

Velmi vzácně se pěstuje v zahradách a výjimečně na polích v teplejších oblastech pro jedlá semena a zelenou píci, např. v z. a v. Čechách a na j. Moravě. Původ není s jistotou známý (pravděpodobně jv. Evropa a Malá Asie). Velmi stará kulturní rostlina, která v některých oblastech, např. ve Středozeří a na Balkáně, patří k velmi důležitým užitkovým plodinám. Z mnoha kultivarů, lišících se zejména barvou květů a barvou a velikostí semen, se v ČR pěstují typy s květy světlými a semeny žlutobílými. Jen výjimečně zplňuje, např. u Brna (starší údaj), v Českých Budějovicích (nákladové nádraží) a jinde. — Rostlina obsahuje chalkonové deriváty a jednoduché kumariny, např. dafnetin.

24. *Vicia* L. — vikev *)

Vicia LINNAEUS Sp. Pl. 734, 1753. — Syn.: *Ervum* L. Sp. Pl. 738, 1753 p. p. — *Cracca* MED. Vorl. Churpf. Phys.-Ökon. Ges. 2: 359, 1787 p. p., nom. inval., non L. — *Ervilia* OPITZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 41, 1852, nom. illeg. — *Vicilla* SCHUK Enum. Pl. Transsilv. 170, 1866.

Lit.: KOSTRAKIEWICZ K. (1951): Studia systematyczne nad polskimi gatunkami rodzaju *Vicia* L. Mater. do Fiziogr. Kraju 27: 1–71. — RYKA C. (1954): Studia cytologiczne nad *Vicia cracca* L. i *V. tenuifolia* Rth. Acta Soc. Bot. Polon. 23: 321–333. — ŽERTOVÁ A. (1962): *Vicia oreophila*, montane Art aus der Gruppe *Vicia cracca* L. Novit. Bot. Prag. 1962: 51–53. — METTIN D. et HANELT P. (1964): Cytosystematische Untersuchungen in der Artengruppe um *Vicia sativa* L. I. Kulturpflanze 12: 163–225. — HANELT P. et METTIN D. (1966): Cytosystematische Untersuchungen in der Artengruppe um *Vicia sativa* L. II. Kulturpflanze 14: 137–161. — CHRTKOVÁ-ŽERTOVÁ A. (1969): Bemerkungen zur Taxonomie von *Vicia sepium* L. Folia Geobot. Phytotax. 4: 303–311. — GUNN Ch. R. (1969): Genera, types and lectotypes in the tribe Viciae (Leguminosae). Taxon 18: 725–733. — CHRTKOVÁ-ŽERTOVÁ A. (1970): Československé druhy vikví (*Vicia* L.). Zpr. Čs. Bot. Společ. 5: 145–154. — HANELT P. et METTIN D. (1970): Über die systematische Stellung temperater und meridionaler Sippen der Gattung *Vicia* L. Feddes Repert. 81: 147–161. — RADZHI A. D. (1971): Konspekt sistemy kavkazskich vidov roda *Vicia* L. Nov. Sist. Vysš. Rast. 7: 228–240. — CHRTKOVÁ-ŽERTOVÁ A. (1973): Cytotaxonomic study of *Vicia cracca* complex I. Folia Geobot. Phytotax. 8: 67–93. — ROUSI A. (1973): Cytotaxonomical studies on *Vicia cracca* L. and *V. tenuifolia* Roth III. Ann. Bot. Fenn. 10: 89–96. — YAMAMOTO K. (1973): Karyotaxonomical studies on *Vicia* L. Jap. J. Genet. 48: 315–327. — CHRTKOVÁ-ŽERTOVÁ A. (1974): The distribution of *Vicia cassubica* in Czechoslovakia. Folia Geobot. Phytotax. 9: 167–178. — STACE C. A. et HOLLINGS E. (1974): Karyotype variation and evolution in the *Vicia sativa* aggregate. New Phytol. 73: 195–208. — KUPICHA F. (1976): The infrageneric structure of *Vicia*. Not. Roy. Bot. Gard. Edinburgh 34: 287–326. — SUTORÝ K. (1976): *Vicia bithynica* (L.) L. také v Československu. Zpr. Čs. Bot. Společ. 11: 29. — NOZZOLILLO C. (1977): Identification of *Vicia* seedlings. Canad. J. Bot. 55: 2439–2462. — HOLLINGS E. et STACE C. A. (1978): Morphological variation in the *Vicia sativa* aggregate. Watsonia 12: 1–14. — ZOHARY D. et PLITMANN U. (1979): Chromosome polymorphism in the *Vicia sativa* group (Fabaceae). Pl. Syst. Evol. 131: 143–167. — CVELEV N. N. (1980): Sistema roda *Vicia* L. evropejskoj časti SSSR. Nov. Sist. Vysš. Rast. 17: 200–208. — KUTA E. (1980): Karyological studies on the genus *Vicia* L. I. Acta Biol. Cracov. 22: 81–99. — NIKIFOROVA O. D. (1985): Sistema roda *Vicia* (Fabaceae) v Sibiri. Bot. Ž. 70: 604–611. — HANELT P. et METTIN D. (1989): Biosystematics of the genus *Vicia* L. (Leguminosae). Annual Rev. Ecol. Syst. 20: 199–223.

Jednoleté nebo vytrvalé byliny. Kořeny dlouhé, větvené; oddenky plazivé nebo chybějí. Lodyhy přímé, poléhavé, vystoupavé nebo popínavé, jednoduché nebo větvené. Listy střídavé, sudozpeřené, větveno listu zakončené úponkou nebo hrotem; palisty celistvé, polostřelovité nebo zubaté, často s nektariem; lístky celokrajné, vz. zubaté. Květenství hrozny v úžlabí podpůrných listů, vz. redukované na jediný květ, někdy stopky květenství silně zkrácené a květy zdánlivě úžlabní; listeny malé, 1–2 mm dl., opadavé. Květy odstálé nebo nicí, v různých odstínech modré, fialové, červené, bílé nebo žluté barvy, často dvoubarevné; kalich zvonkovitý nebo trubkovitý, kališní cípy $\pm$ stejně dl. nebo horní kratší; tyčinek 10, 9 srostlých nitkami a 1 horní volná, trubka nitek uzavřená, pouze na bázi na svrchní straně s otvorem k nektariu, šikmo od spodu zahnutá; semeník na bázi s nektariem; čnělka na průřezu téměř okrouhlá, poněkud smáčklá, pod bliznou s věnečkem nebo jen s kartáčkem chlupů na spodní straně. Plody lusky, neopadavé, suché, bez přepážek a příhrádek, otevírající se oběma švy. Semena hladká nebo vz. bradavičnatá; hilum podlouhlé až čárkovité; radikula nezřetelná nebo slabě zřetelná

*) Zpracovala A. Chrtková

jako barevně odlišený klín. Klíčení hypogeické. — Asi 140 druhů, převážně v Evropě, Asii a Severní Americe, méně v mírném pásu Jižní Ameriky, v s. Africe a v tropické v. Africe. — Entomogam. Autogam.

Poznámka: Zástupci rodu *Vicia* obsahují neproteinovou aminokyselinu kanavanin, kyanogenní glykosidy (vicianin), polyiny (wyeron), v semenech fytohemaglutiny, tzv. lektiny.

- 1a Květenství dlouze stopkaté; palisty bez nektaria 2
- b Květenství krátce stopkaté; palisty s nektariem 16
- 2a Květy (2,5–)3,0–9,0 mm dl. 3
- b Květy (7–)9–25 mm dl. 5
- 3a Listy s 9–13(–16) páry lístků, včetně všech listů zakončené hrotem; květy 5–7 mm dl., bílé nebo smetanově žluté s fialovými žilkami; lusky mezi semeny silně zaškrcované **1. V. ervilia**
- b Listy s 2–8 páry lístků, včetně listů zakončené úponkou, vz. u dol. listů hrotem; květy (2,5–)3,0–6,0 mm dl., namodralé bílé, světle modrofialové, světle fialové až světle růžové; lusky mezi semeny nezaškrcované 4
- 4a Listy s 6–8 páry lístků; květy (2,5–)3,0–4,0 mm dl., namodralé bílé až světle modrofialové; lusky s 2 semeny, hnědé až šedočerné, chlupaté nebo lysé **4. V. hirsuta**
- b Listy s 2–4 páry lístků; květy 4–6 mm dl., světle fialové až světle růžové; lusky s (3–)4(–5) semeny, pískově žluté, lysé **3. V. tetrasperma**
- 5a Palisty téhož listu různé, jeden úzce kopinatý až čárkovitý, přisedlý, druhý stopečkatý, půlměsíčitý, 6–12(–15)klaný v úzce kopinaté až šídlovité úkrojky; květenství s 1–2 květy **2. V. articulata**
- b Palisty téhož listu stejné, vejčité, polostřelovité, kopinaté nebo zubaté, přisedlé; květenství s 5–40(–50) květy, výjimečně některá květenství na rostlině s méně květy 6
- 6a Listy s 3–5 páry lístků; lístky 7–35(–48) mm šir. 7
- b Listy se (4–)5–22(–25) páry lístků; lístky 0,5–11,0(–15,0) mm šir. 8
- 7a Lístky šir. vejčité až obsrdčité, všechny párové, dol. pár přiléhá k lodyze; květy žlutobílé, 12–13 mm dl.; hilum zabírá asi 1/2 obvodu semene **5. V. pisiformis**
- b Lístky vejčité, šir. kopinaté až podlouhlé, alespoň některé střídavé, dol. pár od lodyhy oddálen; květy špinavě fialové až červenofialové, 13–17 mm dl.; hilum zabírá asi 2/3 obvodu semene **6. V. dumetorum**
- 8a Palisty zubaté, zuby šídlovité až vláskovité, dlouhé; květy bílé, narůžovělé nebo nafialovělé, s fialovými žilkami; hilum zabírá asi 3/4 obvodu semene **7. V. sylvatica**
- b Palisty celokrajné, výjimečně s několika trojúhelníkovitými, krátkými zuby; květy modrofialové, červenofialové, fialové nebo dvou- až vícebarvé, vz. čistě bílé nebo růžové, bez fialových žilek; hilum zabírá 1/8–1/3 obvodu semene 9
- 9a Rostliny jednoleté; nehet pavézy asi 2 × delší než čepel; hilum zabírá 1/8–1/7 obvodu semene 10
- b Rostliny vytrvalé; nehet pavézy ± stejně dlouhý nebo kratší než čepel; hilum zabírá 1/6–1/3 obvodu semene 11
- 10a Rostliny hustě chlupaté; kalich chlupatý, dol. kališní cípy šídlovité, mnohem delší než trubka kališní **13. V. villosa**
- b Rostliny roztr. chlupaté až olysá; kalich roztr. chlupatý, až ± lysý, dol. kališní cípy úzce trojúhelníkovité, asi stejně dlouhé jako kališní trubka **14. V. glabrescens**
- 11a Květy 18–22 mm dl.; lusky 25–50 mm dl. **15. V. onobrychioides**
- b Květy (7–)9–14(–16) mm dl.; lusky (10–)13–30(–35) mm dl. 12
- 12a Lístky na obou stranách ± lesklé; květy červenofialové; lusky šir. elipsoidní, světle rezavě hnědé až červenofialové, s 1–2(–3) semeny **8. V. cassubica**
- b Lístky na obou stranách matné; květy světle až tmavě modrofialové nebo vícebarvé, s pavézou světle fialovou; lusky podlouhle čárkovité, pískově hnědé až šedohnědé, s (1–)2–5(–10) semeny 13
- 13a Lístky čárkovité, úzce čárkovité až šídlovité; květy vícebarvé, pavéza světle fialová, křídla světle fialová nebo žlutobílá, často s oranžovou skvrnou, člunek žlutobílý, na špičce oranžový **12. V. dalmatica**

- b Lístky podlouhlé, eliptické, kopinaté až čárkovité; květy jednobarevné, světle až tmavě modrofialové, jen křídla a člunek někdy světlejší, velmi vz. celé bílé 14
- 14a Čepel pavézy (1,5–)2,0 × delší než nehet; listy s 8–12(–14) páry lístků; lístky čárkovité, úzce kopinaté až kopinaté **11. *V. tenuifolia***
- b Čepel pavézy asi tak dlouhá jako nehet; listy s 5–8(–12) páry lístků; lístky podlouhlé, eliptické až kopinaté 15
- 15a Rostliny (10–)20–150 cm vys., lodyhy chabé; květenství většinou delší nebo asi tak dlouhá jako podpůrný list; květy světle modrofialové až modrofialové, vz. bílé, nevonné **9. *V. cracca***
- b Rostliny 5–30 cm vys., lodyhy tuhé; květenství většinou kratší než podpůrný list; květy tmavě modrofialové, vonné **10. *V. oreophila***
- 16a Rostliny 5–15(–35) cm vys.; květy 5–6 mm vel.; semena bradavčitá (1,0–)1,2–1,5(–1,8) mm vel. **19. *V. lathyroides***
- b Rostliny zpravidla větší; květy 10–25(–35) mm vel.; semena hladká, (2,0–)3,0–7,0(–7,5) mm vel. 17
- 17a Lodyhy tuhé, silné, přímé; listy s (1–)2–3(–4) páry lístků; lístky 15–30 mm šir.; semena 6–7 mm vel.; hilum zabírá 1/10–1/9 obvodu semene **22. *V. narbonensis***
- b Lodyhy chabé, poléhavé, vystoupavé nebo popínavé, listy s (2–)3–8(–11) páry lístků; lístky 0,5–11,0(–15,0) mm šir.; semena (2,0–)3,0–6,5(–7,5) mm vel.; hilum zabírá 1/8–3/4 obvodu semene 18
- 18a Kalich trubkovitý, kališní cípy ± stejně dlouhé 19
- b Kalich zvonkovitý, kališní cípy nespolečně dlouhé, horní kratší než dolní 22
- 19a Květy světle žluté, pavéza namodralá, s fialovými žilkami, výrazně větší než křídla a člunek; hilum s límečkovitým, bílým, blanitým lemem, zabírající 3/4–2/3 obvodu semene **20. *V. grandiflora***
- b Květy červenofialové, pavéza o málo větší než křídla a člunek; hilum bez lemu, zabírající 1/8–1/5 obvodu semene 20
- 20a Lístky stř. a hor. listů čárkovité, úzce čárkovité nebo úzce kopinaté, 0,5–3,0(–5,0) mm šir.; květy 10–15 mm dl.; lusky (3,0–)4,0–5,5(–6,0) mm šir., hnědočerné, hnědošedé až černé **17. *V. angustifolia***
- b Lístky stř. a hor. listů obvejčité, obkopinaté, klínovité, srdčité, obvejčité klínovité nebo vejčité až kopinaté, 3–20 mm šir.; květy (13–)16–25(–35) mm vel., lusky 7–10 mm šir., v různých odstínech hnědé 21
- 21a Stopky květenství 1–2 mm dl.; lístky obvejčité, podlouhlé, klínovité, obvejčité klínovité, obkopinaté nebo srdčité **18. *V. sativa***
- b Stopky květenství 20–50 mm dl.; lístky podlouhle kopinaté až vejčité **21. *V. bithynica***
- 22a Pavéza na svrchní straně chlupatá 23
- b Pavéza na svrchní straně lysá 24
- 23a Květy smetanově bílé, čepel pavézy kratší než nehet; lusky s 1,0–1,5 mm dl. gynopodiem **23. *V. pannonica***
- b Květy špinavě světle fialovočervené, čepel pavézy ± stejně dl. jako nehet; lusky s asi 2,5 mm dl. gynopodiem **24. *V. striata***
- 24a Vyrvalé byliny s podzemními výběžky; lístky vejčité až kopinaté; květy špinavě světle modrofialové až fialové; lusky lysé nebo s ojedinělými chlupy bez bradavek; hilum zabírá asi 2/3 obvodu semen **16. *V. sepium***
- b Jednoleté byliny bez podzemních výběžků; lístky podlouhlé, podlouhle kopinaté až kopinaté; květy žluté nebo dvoubarevné, pavéza zelenožlutá až světle hnědožlutá, křídla a člunek hnědofialové; lusky chlupaté po celé ploše nebo jen na švech, chlupy na bázi s bradavkami; hilum zabírá 1/4–1/5 obvodu semene 25
- 25a Květy žluté, pavéza výrazně delší než křídla a člunek; lusky chlupaté po celé ploše **25. *V. lutea***
- b Květy dvoubarevné, pavéza zelenožlutá až světle hnědožlutá, křídla a člunek modrofialové, pavéza jen o málo delší než křídla a člunek; lusky chlupaté jen na švech **26. *V. melanops***

Sect. 1. *Ervilia* (LINK) KOCH

Syn.: *Ervilia* LINK. — *Ervum* L. sect. *Ervilia* (LINK) SER. in DC. — *Vicia* L. subgen. *Ervilia* (LINK) ROUY in ROUY et FOUC.

Jednoleté byliny. Vřetenem listu zakončené hrotem; palisty téhož listu stejnotvaré. Květenství s 1–4 malými květy; stopky květenství dlouhé. Kališní cípy $\pm$ stejně dl.

1. *Vicia ervilia* (L.) WILLD. — vikev čočková Tab. 84/2

Vicia ervilia (LINNAEUS) WILLDENOW Sp. Pl. 3/2: 1103, 1802. — Syn.: *Ervum ervilia* L. Sp. Pl. 738, 1753. — *E. plicatum* MOENCH Meth. Pl. 147, 1794. — *Ervilia sativa* LINK Enum. Hort. Berol. Alt. 2: 240, 1822.

Jednoleté byliny. Kořeny tenké. Lodyhy přímé, 20–35(–50) cm vys., olýsalé nebo řídce chlupaté, málo větvené. Listy s 9–13(–16) páry lístků, vřetenem listu zakončené hrotem; palisty polostřelovité, vejčité až kopinaté, zubaté, 4–6 mm dl., olýsalé; lístky krátce řapíčkaté, kopinaté až čárkovité, 5–15 mm dl., 1–3(–4) mm šir., na vrcholu tupé, uťaté nebo vykrojené, olýsalé, jasné zelené, řapíčky asi 0,5 mm dl. Hrozy chudokvěté, 1–4květé, kratší než podpůrný list; stopky květenství 10–35 mm dl., zakončené hrotem, olýsalé; květní stopky 3–5 mm dl. Květy odstálé; kalich zvonkovitý, 4–5 mm dl., přitiskle chlupatý, zelený; kališní cípy trojúhelníkovité, $\pm$ stejně dl. jako kališní trubka; koruna 5–9 mm dl., bílá až smetanově žlutá, pavéza s fialovými žilkami, lysá, vejčitá, čepel asi tak dl. jako nehet, křídla kratší, člunek kratší než křídla; čnělka s hřbetu smáčklá, s věnečkem chlupů nebo jen na svrchní straně chlupatá. Lusky podlouhlé, mezi semeny výrazně zaškrkované, (8–)15–25 mm dl., 5–6 mm šir., lysé, hnědožluté, s (1–)2–4 semeny. Semena $\pm$ kulovitá, 3,5–4,5(–5,0) mm vel., hladká, světle hnědá s tmavými skvrnami, matná; hilum zabírá asi 1/15 obvodu semene. VI–VII. Tf.

2n = 14 (extra fines)

Dříve se vzácně pěstovala v teplejších oblastech jako pícnina (zejména pro ovce), výjimečně přechodně zplaněla. Semena jsou jedovatá, pro drůbež nevhodná, ale holubům neškodí. Původní v jv. Evropě, na západ po Řecko, v jz. a stř. Asii, až po Afghánistán. — Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur. 3/2: 288, 1942. — Pěstuje se v z. a stř. Evropě a ve stř. Asii, zejména na chudých, písčitých půdách, kde dává větší výnosy než ostatní druhy vikví; v Severní Americe je rovněž pěstovaná (zejména na sz.) a místy zplaněla.

Sect. 2. *Ervoides* (GODRON) KUPICHA

Syn.: *Coppolera* TODARO. — *Cracca* MED. sect. *Ervoides* GODRON in GR. et GODR. — *Parallosa* ALEF.

Jednoleté byliny. Vřetenem listu zakončené úponkou; palisty téhož listu různotvaré. Květenství s 1–2 květy; stopky květenství dlouhé. Kališní cípy $\pm$ stejně dl.; čnělka ze hřbetu smáčklá, s věnečkem chlupů.

2. *Vicia articulata* HORNEM. — vikev článkovaná Tab. 84/4

Vicia articulata HORNEMANN Enum. Hort. Haun. 41, 1807. — Syn.: *Ervum monanthos* L. Sp. Pl. 738, 1753. — *Lens monanthos* (L.) MOENCH. Meth. Pl. 131, 1794. — *Vicia monanthos* (L.) DESF. Fl. Atl. 2: 165, 1899 non RETZ. — *Cracca monanthos* (L.) GR. et GODR. Fl. Fr. 1: 471, 1849. — *Ervilia monanthos* (L.) OPIZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 41, 1852.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 378. — Extra fines: MAGNIER Fl. Select. Exs., no 2447. — RIGO Iter Ital. Quart., no 181.

Jednoleté byliny. Kořeny tenké. Lodyhy přímé, vystoupavé nebo popínavé, 30–70 (–100) cm dl., hranaté, olýsalé, mezi hranami krátce přitiskle roztr. chlupaté, větvené. Listy s (3–)5–8 páry lístků, vřetenem listu zakončené větvenou úponkou; palisty téhož listu různotvaré, jeden úzce kopinatý až čárkovitý, přisedlý, 4–6 mm dl., druhý půlměsíčitý, 6–12 (–15) klaný v úzce kopinaté až šídlovité úkrojky, stopečkatý, 8–20 mm dl.; lístky krátce řapíčkaté, podlouhlé až čárkovité, 7–20 mm dl., 1,0–2,5 mm šir., na vrcholu hluboce vykrojené, uťaté nebo zaokrouhlené, s nasazenou osinkou, na bázi klínovité, lysé, zelené až nasivělé. Květenství s 1–2 květy, delší nebo $\pm$ tak dlouhé jako podpůrný list; stopky květenství 30–50 mm dl.; květní stopky 3–4 mm dl. Květy odstálé; kalich trubkovitý, 5,0–6,6 mm dl., olýsalý, šedozelený, kališní cípy úzce kopinaté, $\pm$ stejně dlouhé nebo delší než kališní trubka; koruna 10–15 mm dl., pavéza obsrdčitá, světle modrofialová s fialovými žilkami, křídla bělavá, mnohem kratší než pavéza, člunek bělavý, na špičce fialový, o něco kratší než křídla. Lusky s 2–4 semeny, podlouhlé, 25–35 mm dl., 8–10 mm šir., olýsalé nebo lysé, žlutohnědé; gynopodium 2–3 mm dl. Semena čočkovitá, 4–6 mm vel., 1–3 mm tlustá, hladká, hnědá, jednobarevná nebo s tmavšími skvrnami, matná; hilum zabírá $\pm$ 1/12 obvodu semene. IV–VIII. Tf.

2n = 14 (extra fines)

Dříve se vzácně pěstovala na polích, nejčastěji ve směskách s žitem jako pícnina a jako krmivo pro drůbež („černá čočka“) na lehčích půdách

s nízkým obsahem vápníku. Zřídka, většinou jen přechodně, zplaňuje na okrajích cest, jako plevel v polích, příkopech a zahradách, v Čechách hojněji ve stř. a v. Polabí, dále v okolí Plzně, Rokycan, Písku, Kostelce nad Orlicí, Litomyšle a v Podkrkonoší; na Moravě na Třebíčsku, Znojmsku, na Hané, v okolí Brna, České u Brna, na sever po Rožnov pod Radhoštěm aj. Původní v j. Evropě (Francie, Itálie, Balkánský poloostrov), v z. Asii a s. Africe. Ve stř. Evropě pouze druhotně. V některých oblastech se pěstuje jako luštěnina. Pěstovaná i v j. části Severní Ameriky.

Sect. 3. *Ervum* (L.) TAUBERT in ENGLER et PRANTL

Syn.: *Ervum* L. — *Vicia* L. subgen. *Ervum* (L.) ROUY in ROUY et FOUC.

Jednoleté byliny. Vřetenem listu zakončené úponkou; palisty jednoho listu stejnotvaré. Květenství chudokvěté, někdy redukované na 1 květ; stopky květenství dlouhé. Kališní cípy nestejně dl.; koruna malá; čnělka slabě ze hřbetu smáčklá, s věnečkem chlupů.

3. *Vicia tetrasperma* (L.) SCHREBER — vikev čtyřsemenná Tab. 84/1

Vicia tetrasperma (LINNAEUS) SCHREBER Spicil. Fl. Lips. 26, 1771. — Syn.: *Ervum tetraspermum* L. Sp. Pl. 738, 1753. — *Vicia tetrasperma* (L.) MOENCH Meth. Pl. 148, 1794. — *Ervilia tetrasperma* (L.) OPIZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 41, 1852.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Social. Českoslov., no 1642. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 377. — Extra fines: Fl. Exs. Carniol., no 505. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 1211/I, II. — Fl. Olten. Exs., no 977. — Herb. Fl. Ross., no 662, 977. — Pl. Par. Europ. URSS, no 155. — Pl. Finl. Exs., no 276, 1998.

Jednoleté až ozimé byliny. Kořeny tenké. Lodyhy popínavé nebo poléhavé, tenké, chabé, 30–60(–100) cm dl., hranaté, řídce chlupaté nebo lysé, od báze větvené. Listy s 2–4 páry lístků, vřetenem zakončené úponkou nebo hrotem; palisty polostřelovité nebo kopinaté, špičaté, 2,5–5,0 mm dl., olysalé nebo lysé, zelené; lístky krátce řapíčkaté, eliptické, podlouhlé až čárkovité, (5–)9–10 mm dl., 1,0–2,5(–5,0) mm šir., na vrcholu zaokrouhlené, s nasazenou špičkou, na bázi pozvolna zúžené, lysé nebo olysalé, světle zelené, řapíčky 0,5–1,0 mm dl. Květenství s 1–2(–4) květy, ± tak dlouhé nebo delší než podpůrný list; stopky květenství 20–40(–50) mm dl.; květní stopky 3–5 mm dl. Květy šikmo odstálé; kalich zvonkovitý, 2–3 mm

dl., řídce chlupatý nebo lysý, zelený, kališní cípy nestejně dlouhé, trojúhelníkovité, kratší než kališní trubka; koruna 4–6 mm dl., pavéza světle fialová až světle růžová, obvejčitá, křídla světlejší, o málo kratší než pavéza, člunek bělavý, na špičce s tmavě modrou skvrnou, o málo kratší než křídla. Lusky s (3–)4(–5) semeny, podlouhlé, 10–12(–14) mm dl., (3,5–)4,0–4,5(–9,0) mm šir., v místech semen slabě vypouklé, žlutohnědé, lysé nebo olysalé, gynopodium 0,7–0,8 mm dl. Semena ± kulovitá, (1,0–)1,2–1,5(–2,2) mm vel., hladká, šedo-zelená až hnědozelená, s tmavými skvrnami, sametově matná; hilum zabírá 1/5–1/4 obvodu semene. V–VII(–IX). Tf.

2n = 14 (ČR: 68. Mor. podh. Vysoč., 71. Drah. vrch.)

Variabilita: Proměnlivost se projevuje hlavně ve velikosti lodyh, méně v počtu květů v květenství a vzácně v počtu semen v plodu, postrádá větší taxonomickou hodnotu. Některými autory byly jemné, drobné rostliny mylně označovány jako *Vicia gracilis* LOISEL. [syn.: *V. tenuissima* (BIEB.) SCH. et THELL.]. Tento druh je naopak mohutnějšího vzrůstu, s 1–5 květy v květenství a většími, obvykle 6semennými lusky. Je původní v j. Evropě a na území ČR nebyl zjištěn.

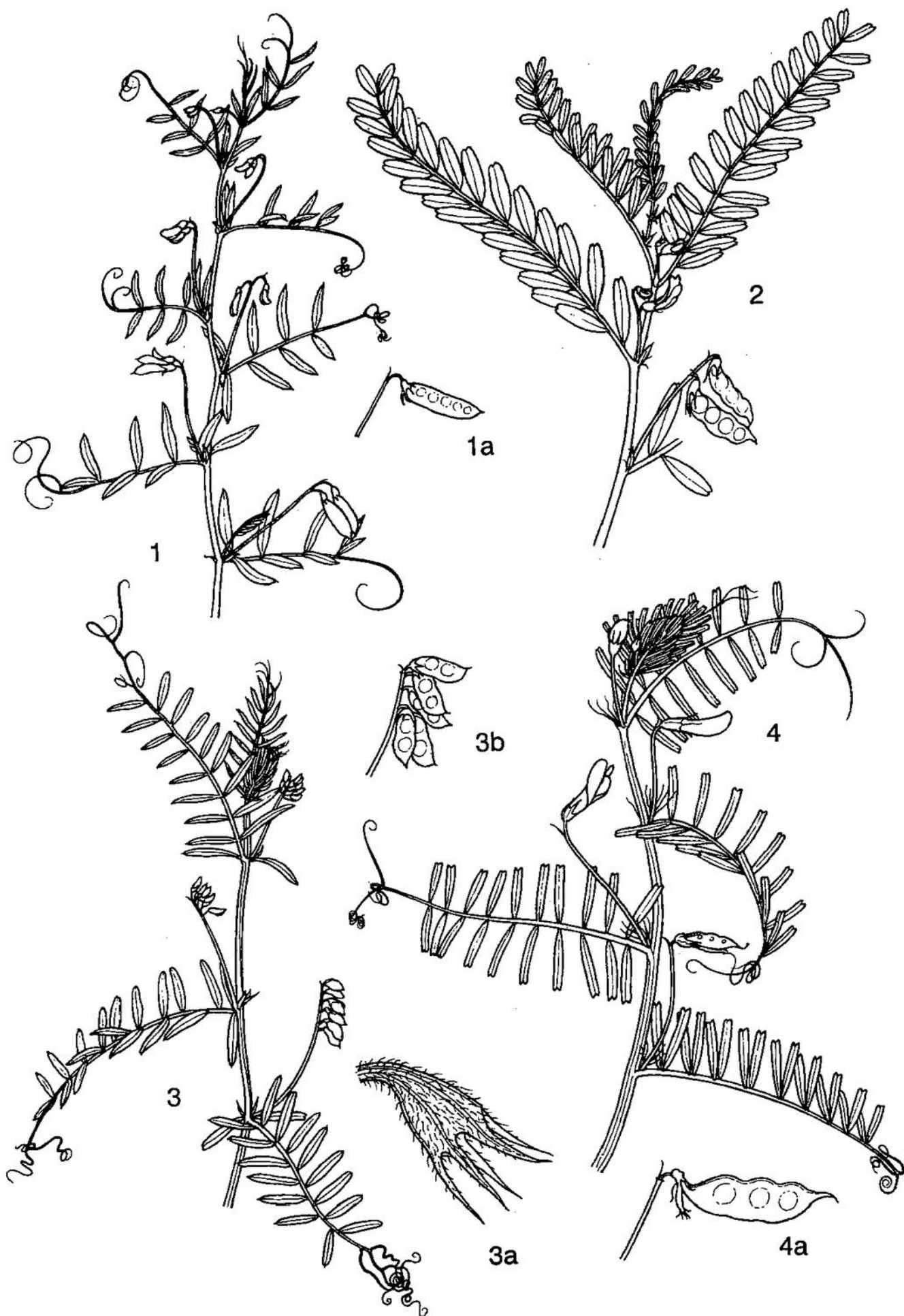
Ekologie a cenologie: Louky, křoviny, skalky, pastviny, lemy lesů, lesní světliny a paseky, písčiny, obilná pole, zahrady, sady, vinice, úhory, lomy, břehy vod. Na různých podkladech, nejčastěji kyselých, na půdách různého zrnitostního složení, na teplejších stanovištích zpravidla na slunci nebo v polostínu. Převážně ve společenstvech svazů *Aphanion* (diagnostický druh), *Sherardion*, *Molinion*, *Koelerion glaucae* a ve společenstvech řádů *Prunetalia* a *Trifolio arvensi-Festucetalia ovinae*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku a mezofytiku roztroušeně, místy hojně, v oreofytiku vzácně. V planárním až submontánním, vzácně v montánním stupni, výjimečně výše. Do vyšších poloh se šíří druhotně, často podél komunikací, na náspech a v okolí horských chat (max.: Hrubý Jeseník, Červenohorské sedlo, ca 1 010 m). Pravděpodobně ve všech fyt. o., alespoň přechodně zavlečena.

Celkové rozšíření: Původní ve větší části Evropy (na sever do Anglie a j. Švédska), v z. Asii (po oblast Jeniseje) a v s. Africe (Maroko). Zavlečená a zdomácnělá v j. a v. Asii (Čína, Japonsko), v Austrálii a na Novém Zélandě, v Severní a Jižní Americe (Chile). — Mapy: HULTÉN CP 1971: 209; HULTÉN NE 1986: 604.

V ý z n a m: Pěstovala se ve směskách s ječmenem; jako plevel v obilovinách.

Tab. 84: 1 *Vicia tetrasperma*, 1a — plod. — 2 *V. ervilia*. — 3 *V. hirsuta*, 3a — kalich, 3b — plodenství. — 4 *V. articulata*, 4a — plod.

4. *Vicia hirsuta* (L.) S. F. GRAY — vikev chlupatá
Tab. 84/3

Vicia hirsuta (LINNAEUS) S. F. GRAY Nat. Art. Brit. Pl. 2: 614, 1821. — Syn.: *Ervum hirsutum* L. Sp. Pl. 738, 1753. — *Vicia parviflora* LAPEYR. Hist. Abr. Pyr. 418, 1813 non CAV. — *Ervilia vulgaris* GODRON Fl. Lorr. 173, 1843. — *Cracca minor* GR. et GODR. Fl. Fr. 1: 473, 1849. — *Ervilia hirsuta* (L.) OPIZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 41, 1852.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 853/I,II, III (ut var. *eriocarpa*). — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 376. — Extra fines: Fl. Exs. Carniol., no 504. — Fl. Lusit. Exs., no 143. — Fl. Olten. Exs., no 345. — Fl. Polon. Exs., no 427.

Jednoleté byliny. Kořeny tenké. Lodyhy popínavé, tenké, chabé, (15–)30–60(–80) cm dl., hranaté, olýsalé, větvené. Listy s 6–8 páry lístků, větveno zakončené větvenou úponkou; palisty polostřelovité, dol. cíp někdy 2–4klaný, 1,5–2,0(–2,5) mm dl., ± lysé až chlupaté, zelené; lístky krátce řapíkaté, čárkovité, 5–12(–25) mm dl., 1–2(–4) mm šir., na vrcholu zaokrouhlené, uťaté nebo vykrojené, s nasazenou špičkou, na bázi klínovité, ± lysé, sytě až světle zelené, řapíčky 0,5–1,0 mm dl. Květenství s (1–)2–4(–7) květy, kratší než podpůrný list; stopky květenství (10–)20–30(–40) mm dl., ± lysé; květní stopky 2–3 mm dl. Květy odstálé až nicí; kalich zvonkovitý, 2,0–2,5 mm dl., přitiskle chlupatý, zelený, kališní cípy nesterpně dlouhé, šídlovité, kratší než kališní trubka; koruna (2,5–)3,0–4,0 mm dl., bělavá až světle modrofialová, pavéza vejčitá, křídla a člunek přibližně stejně dlouhé jako pavéza. Lusky s (1–)2(–3) semeny, podlouhlé, (9–)10(–11) mm dl., 3–4 mm šir., v místech semen vypouklé, chlupaté nebo vz. lysé, hnědé až šedočerné, gynopodium chybí. Semena kulovitá, zaobleně mnohostranná až šir. vejcovitá, (2,0–)2,2–2,5(–3,0) mm dl., (2,0–)2,2–2,5(–3,0) mm šir., 1,6–2,3(–2,8) mm tlustá, hladká, žlutozelená, zelená až rezavě hnědá, s tmavými skvrnami, ± lesklá; hilum zabírá asi 1/3 obvodu semene. V–VIII. Tf.

2n = 14 (ČR: 41. Stř. Povlt., 55. Čes. ráj, 68. Mor. podh. Vysoč., 71. Drah. vrch., 75. Jes. podh.)

Variabilita: Druh proměnlivý zejména ve velikosti rostlin a lístků (f. *latifolia* OPIZ má lístky až 20–25 mm dl. a 4 mm šir.). Tato variabilita má souvislost se stanovištními podmínkami. Poněkud větší taxonomickou hodnotu má proměnlivost ve tvaru palistů: rostliny s dol. cípem 2–4klaným byly popsány jako f. *fissa* (BECK) A. et GR. nebo f. *pauciflora* ČELAK., pro niž je dále udáván i menší počet květů v květenství. Je původní v j. Evropě (po j. Ukrajinu).

Ekologie a cenologie: Křoviny, louky, skalky, lemy lesů, lesní světliny, písčiny, náplavy,

vřesoviště, okraje polí a vinic, sady, zahrady. Vyskytuje se na různých podkladech, dává přednost lehčím písčitém nebo hlinitým půdám, nejčastěji slabě kyselým; na sušších, slunných a polostinných stanovištích. Druh se širokou ekologickou amplitudou, nevyskytuje se pouze na půdách silně kyselých, zasolených a trvale zamokřených. Častý jako polní plevel. Převážně ve společenstvech řádů *Aperetalia* (diagnostický druh svazu *Aphanion*), *Origanetalia vulgaris*, *Brometalia erecti*, *Prunetalia*, popř. svazů *Quercion pubescenti-petraeae* a *Arrhenatherion*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku a mezofytiku roztroušeně, místy hojně, zejména v teplejších částech, v oreofytiku vzácněji. V planárním až montánním stupni, výjimečně výše (max.: Krkonoše, Liščí hora, ca 1 300 m). Ve všech fyt. o. Ve fyt. o. 88. Šum., 91. Žďár. vrchy, 93. Krk. a 96. Král. Sněž. je výskyt druhotný.

Celkové rozšíření: Evropa, na sever po Island, s. Norsko, s. Finsko a s. Rusko (poloostrov Kola), z., stř. a j. Asie, na východ po Japonsko; s. Afrika. V nejsevernějších částech areálu je pravděpodobně zavlečená a zdomácnělá. Zavlečená též do Severní a Jižní Ameriky, Austrálie, na Nový Zéland a do Polynésie. — Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur. 3/2: 292, 1942; HULTÉN AA 1958: 888; HULTÉN CP 1971: 229; HULTÉN NE 1986: 603.

Význam: Jako pícnina má malý význam pro zlepšení kvality lučních porostů. Je plevelem obilovin a okopanin.

Sect. 4. *Vicilla* (SCHUR) A. et GR.

Syn.: *Vicilla* SCHUR. — *Vicia* L. sect. *Crosea* RADZHI.

Vytrvalé byliny. Vřetenolistu zakončené úponkou; palisty téhož listu stejnotvaré. Květenství s mnoha květy; stopky květenství dlouhé. Kališní cípy nesterpně dlouhé; koruna středně velká; čnělka ze hřbetu smáčklá, s věnečkem chlupů.

5. *Vicia pisiformis* L. — vikev hrachovitá

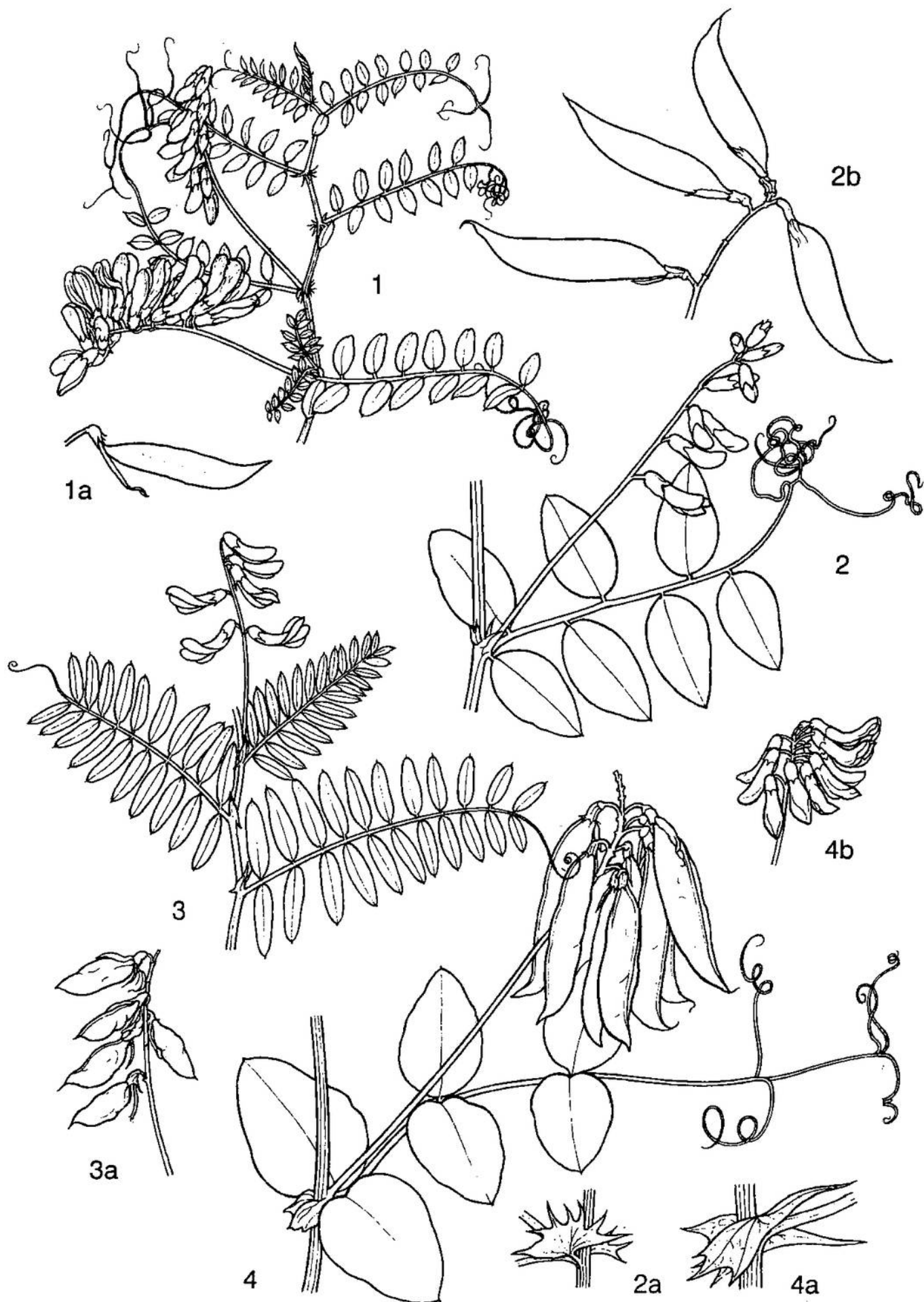
Tab. 85/4

Vicia pisiformis LINNAEUS Sp. Pl. 734, 1753. — Syn.: *Ervum pisiforme* (L.) PETERM. Fl. Lips. 562, 1838. — *Cracca pisiformis* (L.) OPIZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 34, 1852. — *Ervilia pisiformis* (L.) SCHUR Verh. u. Mitt. Siebenbürg. Ver. Naturwiss. Hermannstadt 4: 19, 1853. — *Vicilla pisiformis* (L.) SCHUR Enum. Pl. Transsilv. 170, 1866.

Exsikáty: Fl. Reipubl. Bohem. Slov., no 236, 843. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 365. — Extra fines: Fl. Olten. Exs., no 677.

Vytrvalé byliny. Kořeny tenké. Lodyhy popínavé nebo poléhavé, 80–150(–200) cm dl., hra-

Tab. 85: 1 *Vicia sylvatica*, 1a — plod. — 2 *V. dumetorum*, 2a — palist, 2b — část plodenství. — 3 *V. cassubica*, 3a — plodenství. — 4 *V. pisiformis*, za plodu, 4a — palist, 4b — květenství.

naté, lysé, v hor. části větvené. Listy s 3–5 páry lístků, dol. jařmo přiléhá k lodyze, větveno listu zakončené větvenou úponkou; palisty polostřelovité až půlměsíčné, s 1–3 zuby, 10–15(–20) mm dl., lysé, zelené; horní lístky krátce řapíčkaté, lístky dol. páru přisedlé, šir. vejčité až obsrdčité, 15–50(–70) mm dl., 10–35(–48) mm šir., na vrcholu tupé nebo mělce vykrojené, s nasazenou špičkou, na bázi náhle zúžené až zaokrouhlené, slabě kožovité, tuhé, lysé, sytě zelené, řapíčky asi 1 mm dl. Květenství s 10–30 květy, odkloněné přibližně v pravém úhlu od lodyhy; stopky květenství 6–14(–20) cm dl.; květní stopky 3–4 mm dl., tenké. Květy rovnovážně až šikmo odstálé; kalich zvonkovitý, 3,5–5,5 mm dl., žlutozelený, na bázi často tmavší až téměř černý, lysý, kališní cípy nestejně dlouhé, z trojúhelníkovité báze šídlovité, mnohem kratší než kališní trubka; koruna 12–13 mm dl., žlutobílá, pavéza obsrdčitá, křídla s dlouhými oušky, kratší než pavéza, člunek o málo kratší než křídla. Lusky s (1–)3–4(–7) semeny, podlouhlé až čárkovité, (30–)33–40 mm dl., 8–10(–11) mm šir., lysé, hnědé až zelenohnědé, gynopodium 4–5 mm dl. Semena kulovitá, vz. krychlová nebo stlačeně kulovitá, (3,8–)4,5–5,5 mm vel., hladká, rezavě hnědá nebo zelenohnědá, jednobarevná, sametově matná; hilum zabírá asi 1/2 obvodu semene. V–VIII. Hkf.

2n = 12 (ČR: 8. Čes. kras, 16. Znoj.-brn. pah., 17. Mikul. pah.)

Variabilita: Proměnlivost se projevuje hlavně ve velikosti rostlin a lístků a v počtu květů v květenství, postrádá však větší taxonomickou hodnotu.

Ekologie a cenologie: Listnaté lesy, lesní světliny, paseky, křovinaté stráně, sutě, okraje lesů. Roste na různých, nejčastěji bazických podkladech na hlubších hnědých půdách. Dává přednost sušším až čerstvě vlhkým, slunným až mírně zastíněným stanovištím. Převážně ve společenstvech řádů *Prunetalia* a *Origanetalia*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku roztroušeně, místy hojně (např. ve stř. a sz. Čechách), zasahuje i do teplejších oblastí mezofytika, v j. Čechách roste pouze ojediněle. Chybí ve vyšších a chladnějších částech z., s., sv. Čech a s. a sv. Moravy (ze Slezska pocházejí pouze staré, v poslední době neověřené údaje). Optimum v kolinním stupni, řidčeji ve stupni planárním a suprakolinním (max.: Pavlovské vrchy, Děvín, 550 m).

T: všechny fyt. o. — M: 28. Tep. vrchy (vz.), 29. Doup. vrchy, 31. Plz. pah. (vz.), 32. Křivokl., 35. Podbrd., 36a. Blat., 37. Šum.-novohr. podh. (vz.), 39. Třeboň. pán. (vz.), 40b.

Purkar. kaň. (vz.), 41. Stř. Povlt., 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 51. Polom. hory (vz.), 52. Ral.-bez. tab. (vz.), 53. Podjeř. (vz.), 64. Říčan. ploš. (vz.), 68. Mor. podh. Vysoč., 70. Mor. kras, 71. Drah. vrch. (vz.), 74. Slez. pah. (jen staré lit. údaje), 77. Středomor. Karp., 78. B. Karp. les., 83. Ostr. pán. (Hošťálkovice; Český Těšín; jen staré lit. údaje).

Celkové rozšíření: Střední a v. Evropa, na sever po j. Švédsko, izolované arely ve v. Francii a s. Itálii, Malá Asie, Kavkaz. — Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHROTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur. 3/2: 300, 1942; MEUSEL et al. 1965: 248; HULTÉN NE 1986: 600.

6. *Vicia dumetorum* L. — vikev křovištní

Tab. 85/2

Vicia dumetorum LINNAEUS Sp. Pl. 734, 1753. — Syn.: *Vicia desertorum* LINK Enum. Hort. Berol. Alt. 2: 238, 1822. — *Cracca dumetorum* (L.) OPIZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 34, 1852.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Social. Českoslov., no 1533. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 366. — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 2002. — Fl. Ital. Exs., ser. II, no 1085.

Vytrvalé byliny. Kořeny plazivé, tenké. Lodyhy popínávané nebo poléhavé, 70–150 cm dl., hranaté, olýsalé, větvené. Listy na každé straně větvene s 3–5, alespoň zčásti střídavými lístky, dol. pár od lodyhy oddálený, větveno listu zakončené větvenou úponkou; palisty polostřelovité, špičatě zubaté, zuby kopinaté až široce trojúhelníkovité, špičaté, 7–15(–22) mm dl., lysé, zelené; lístky krátce řapíčkaté, vejčité, šir. kopinaté až podlouhlé, 15–37(–42) mm dl., 7–20(–25) mm šir., na vrcholu krátce zašpičatělé nebo zaokrouhlené, s nasazenou špičkou, na bázi pozvolna zúžené až klínovité, řidce chlupaté až olýsalé, na svrchní straně zelené, na spodní nasivělé, řapíčky 1,0–1,5 mm dl. Květenství se (4–)7–12 květy, zpravidla tak dlouhé jako podpůrný list; stopky květenství 4–10(–12) cm dl., olýsalé až lysé; květní stopky 4–5(–6) mm dl. Květy odstálé; kalich zvonkovitý, 4,5–6,0 mm dl., lysý až olýsalý, zelený, kališní cípy nestejně dl., šir. trojúhelníkovité, mnohem kratší než kališní trubka; koruna 13–17 mm dl., pavéza špičatě fialová až červenofialová, obvejčitá až srdčitá, křídla nazelenalá, s dlouhými oušky, o málo kratší než pavéza, člunek nazelenalý, o málo kratší než křídla. Lusky (1–)2–4(–6) semenné, podlouhle čárkovité, (35–)38–45(–46) mm dl., 8–10 mm šir., lysé, hnědé až rezavě hnědé, gynopodium 4–5 mm dl. Semena kulovitá, vz. vícehranná až stlačeně kulovitá, (4,5–)5,0–6,0 mm vel., hladká, červenohnědá až olivově zelená, s tmavými skvrnami nebo jednobarevná, sametově matná; hilum zabírá asi 2/3 obvodu semene. VI–VIII. Hkf.

2n = 14 (ČR: 18. Jihomor. úv., 71. Drah. vrch.)

Variabilita: Proměnlivost se projevuje, v souvislosti s podmínkami stanoviště, ve velikosti rostlin a ve tvaru lístků a palistů. Nemá větší taxonomickou hodnotu.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy, okraje cest, křoviny, paseky, lesní světliny a lemy; na bazických až neutrálních podkladech a na hlubších půdách různého zrnitostního složení. Dává přednost polostinným až slunným stanovištím. Převážně ve společenstvech svazů *Carpinion*, *Prunio spinosae*, *Atropion bella-donae*, *Trifolion medii*, vzácněji *Alno-Ulmion* (zde zvl. asociace *Ficario-Ulmetum campestris* KNAPP ex MEDWECKA-KORNAŠ 1952, např. v Polabí) aj.

Rozšíření v ČR: V termofytiku a mezofytiku roztroušeně, souvislejší rozšíření v s., sv. a v. části Čech a na stř. a j. Moravě. V západních a j. Čechách a na s. Moravě jen ojediněle. Převážně v planárním až suprakolinním, vzácně až submontánním stupni (max.: vrch Bečov u Milevska, 580 m).

T: [údaje chybějí z fyt. o. 1. Doup. pah., 2. Stř. Poohří]. — M: 25. Krušn. podh., 28. Tep. vrchy (Planá u Mariánských Lázní), 32. Křivokl., 36. Horaž. pah., 37. Šum.-novohr. podh. (Věneč u Lčovic; vrch Vysoká Běta u Lipanovic), 38. Bud. pán. (Včelná u Českých Budějovic), 39. Třeboň. pán., 41. Stř. Povlt., 42. Votic. pah. (vrch Bečov u Božetic), 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 46. Lab. písk., 51. Polom. hory, 52. Ral.-bez. tab., 53. Podješ., 55. Čes. ráj, 57. Podzvíč., 60. Orl. opuky, 61. Dol. Poorl., 62. Litomyš. pán., 63. Českomor. mezih., 64. Říčan. ploš. (Kostelec; Hošť), 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč., 70. Mor. kras, 71. Drah. vrch., 72. Zábř.-unič. úv., 73. Hanuš.-rychleb. vrch., 74. Slez. pah., 75. Jes. podh. (Bruntál), 76. Mor. brána, 78. B. Karp. les., 79. Zlín. vrchy, 80. Stř. Pobeč., 81. Host. vrchy, 82. Javorn., 83. Ostr. pán., 84. Podbesk. pah. — O: 87. Brdy (Třemšín, patrně chybný údaj).

Celkové rozšíření: Evropa od Pyrenejí, j. Dánska a j. Švédska po Bulharsko, Rumunsko a bývalou Jugoslávii. Rozšíření není souvislé a rovnoměrné, v některých oblastech uvnitř areálu chybí. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 248; HULTÉN NE 1986: 602.

7. *Vicia sylvatica* L. — vikev lesní Tab. 85/1

Vicia sylvatica LINNAEUS Sp. Pl. 734, 1753. — Syn.: *Vicioides silvatica* (L.) MOENCH Meth. Pl. 136, 1794. — *Ervum silvaticum* (L.) PETERM. Fl. Lips. 552, 1838. — *Cracca sylvatica* (L.) OPIZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 34, 1852. — *Vicilla silvatica* (L.) SCHUR Enum. Pl. Transsilv. 170, 1866.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Českoslov., no 1332. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 367. — Extra fines: BRAUN-BLANQUET Fl. Raet. Exs., no 61. — Fl. Austro-Hung. Exs., no 407. — Fl. Exs. Carniol., no 501. — Fl. Ital. Exs., no 2706. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 76. — Herb. Fl. Ross., no 1063. — MAGNIER Fl. Select. Exs., no 2446. — Pl. Finl. Exs., no 773.

Vytrvalé byliny. Kořeny plazivé, tenké. Lodyhy popínavé nebo poléhavé, 40–100 cm dl., hranaté, ± lysé, větvené. Listy s 6–9 páry lístků,

vřetenou listu zakončené dlouhou, větvenou úponkou; palisty půlměsíčitě, hřebenitě zubaté, 3–12 mm dl., olysalé nebo lysé, zelené, zuby šídlovité až vláskovité, jemné; lístky krátce řapíkaté, eliptické nebo vejčité, u dol. listů až okrouhlé, 7–20(–26) mm dl., 4–11(–13) mm šir., na vrcholu zaokrouhlené až zašpičatělé, s nasazenou špičkou, na bázi zaokrouhlené nebo náhle zúžené, lysé, jasně zelené, řapíčky asi 1 mm dl. Květenství s (3–)6–15(–30) květy, přibližně zděli podpůrného listu; stopky květenství 3–13(–20) cm dl., lysé; květní stopky 4–5 mm dl., tenké. Květy odstálé až nicí; kalich zvonkovitý, 7–8 mm vel., světle zelený, kališní trubka řídkce chlupatá, kališní cípy kopinatě šídlovité, kratší než trubka; koruna 15–18 mm dl., bílá, slabě nafialovělá nebo narůžovělá, s fialovými žilkami, pavéza obsrdčitá, křídla s velkými oušky, o málo kratší než pavéza, člunek ± stejně dlouhý jako křídla, širší. Lusky s (1–)2–3(–5) semeny, podlouhle čárkovité, (18–)20–26 mm dl., (4,5–)5,0–5,5 mm šir., lysé, hnědé až červenohnědé, gynopodium 3–5 mm dl. Semena kulovitá až mnohohranná, (2,5–)2,8–4,0(–4,3) mm dl., 2,5–3,3(–4,0) mm šir., 2,3–3,0 mm tlustá, hnědá až olivově zelená, jednobarevná nebo s jemnými, tmavšími skvrnami; hilum zabírá asi 3/4 obvodu semene. VI–VIII. Hkf.

2n = 14 (ČR: 37. Šum.-novohr. podh., 68. Mor. podh. Vysoč.)

Variabilita: Proměnlivost se projevuje ve velikosti rostlin a lístků, v délce stopek květenství a v počtu květů v květenství (f. *luxurians* ROHLENA je statná, s dl. stopkami květenství a s 25–30 květy, f. *pauciflora* ROHLENA naopak drobná, se stopkami květenství kratšími než podpůrný list, chudokvětá). Popsané formy nemají větší taxonomickou hodnotu a jsou závislé na podmínkách stanoviště.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy, okraje lesních cest, paseky a lesní lemy, křoviny, suť, rokle, skalky v lesích. Dává přednost bazickým podkladům, často roste na vápencích, obvykle na středně hlubokých, čerstvě vlhkých, nezřídka humózních půdách; na polostinných až světlých, spíše chladnějších stanovištích. Převážně ve společenstvech svazů *Trifolion medii* (diagnostický druh) a *Fagion* (diagnostický druh), v suťových lesích (asociace *Daphno mezerei-Aceretum pseudoplatani* JENÍK, BUREŠ et BUREŠOVÁ 1980) a společenstvech sudetských karů; vzácně ve společenstvech svazů *Luzulo-Fagion*, *Vaccinion* a *Piceion excelsae*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku a mezofytiku roztroušeně, místy až hojně (sz., jz., s. a sv. Čechy, stř. Morava), v oreofytiku vzácně. Převážně v kolinním až submontánním, mnohem

řidčeji v planárním stupni; zasahuje též do stupně supramontánního (max.: Hrubý Jeseník, Velká kotlina, 1 290 m).

T: [údaje chybějí ve fyt. o. 2. Stř. Poohří, 5. Terez. kotl., 17. Mikul. pah.]. — M: 23. Smrč. (Libá), 24. Hor. Poohří, 25. Krušn. podh., 28. Tep. vrchy, 29. Doup. vrchy, 31. Plz. pah., 32. Křivokl., 33. Branž. hv., 34. Plán. hřeb., 35. Podbrd., 36. Horaž. pah., 37. Šum.-novohr. podh., 38. Bud. pán., 39. Třeboň. pán., 40. Jihočes. pah., 41. Stř. Povlt., 42. Votic. pah., 43. Votic. vrch., 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 46. Lab. písk. (mezi Hřenskem a Pravčickou branou), 50. Luž. hory, 51. Polom. hory, 52. Ral.-bez. tab., 53. Podješ., 54. Ješ. hřb., 55. Čes. ráj, 56. Podkrk., 57. Podzvič., 58. Sud. mezih., 59. Orl. podh., 60. Orl. opuky, 61. Dol. Poorl., 62. Litomyš. pán., 63. Českomor. mezih., 64. Říč. ploš., 65. Kutnoh. pah., 66. Hornosáz. pah., 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč., 69. Želez. hory, 70. Mor. kras, 71. Drah. vrch., 73. Hanuš.-rychleb. vrch., 74. Slez. pah., 75. Jes. podh., 76. Mor. brána, 77. Středomor. Karp., 78. B. Karp. les., 79. Zlín. vrchy, 81. Host. vrchy, 82. Javorn. (pouze j. část), 83. Ostr. pán., 84. Podbesk. pah. (Český Těšín). — O: 86. Slavk. les, 87. Brdy, 88. Šumava, 92. Jiz. hory, 95. Orl. hory, 97. Hr. Jes., 98. Níz. Jes.

Celkové rozšíření: Evropa kromě Portugalska, Španělska, j. Itálie a Řecka, na sever po j. část poloostrova Kola, z. a stř. Asie až po Bajkal. V j. částech areálu je vzácnější. — Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur. 3/2: 310, 1942; MEUSEL et al. 1965: 249; HULTÉN NE 1986: 602.

8. *Vicia cassubica* L. — víkev kašubská

Tab. 85/3

Vicia cassubica LINNAEUS Sp. Pl. 735, 1753. — Syn.: *Vicia multiflora* POLLICH Hist. Pl. Palat. 2: 307, 1777. — *Ervum cassubicum* (L.) PETERM. Fl. Lips. 552, 1838. — *Cracca cassubica* (L.) OPIZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 34, 1852. — *Ervilla cassubica* (L.) SCHUR Verh. u. Mitt. Siebenbürg. Ver. Naturwiss. Hermannstadt. 4: 19, 1853. — *Vicilla cassubica* (L.) SCHUR Enum. Pl. Transsilv. 170, 1866.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 842/I, II. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 368. — Extra fines: CALLIER Fl. Siles. Exs., no 1037. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 1210. — Fl. Exs. Bavar., no 284 (ut var. *gracile*). — Fl. Exs. Carniol., no 502. — Fl. Olten. Exs., no 978. — Pl. Part. Europ. URSS, no 154. — Pl. Finl. Exs., no 200.

Vytrvalé byliny. Kořeny krátké, silné. Lodyhy přímé nebo vystoupavé, 30–80(–100) cm dl., silné, hranaté, odstále chlupaté, hnědozelené, větvené. Listy s 8–12(–16) páry lístků, nejdolejší pár na bázi větve, větveno zakončené krátkou, větvenou úponkou; palisty polostřelovité až kopinaté, (5–)8–13 mm dl., chlupaté, tmavě zelené; lístky krátce řapíkaté, podlouhlé, eliptické až vejčité, 8–28(–35) mm dl., 3–8(–10) mm šir., na vrcholu zaokrouhlené, s nasazenou špičkou, na bázi náhle zúžené nebo zaokrouhlené, na svrchní straně roztr. chlupaté až olysá, na spodní odstále chlupaté, zelené až hnědozelené, po obou stranách ± lesklé, řapíčky asi 1 mm dl. Květenství s (5–)10–15 květy, kratší než podpůrný list;

stopky květenství (3–)4–10(–13) cm dl., chlupaté; květní stopky 4–5 mm dl. Květy šikmo odstálé až nicí; kalich šir. zvonkovitý, 4,5–5,5 mm dl., řídce chlupatý až chlupatý, rezavě hnědý, hor. kališní cípy trojúhelníkovité, dolní šídlovité, kratší než kališní trubka; koruna 10–12 mm dl., pavéza červenofialová, obvejčitá, křídla růžovofialová, se špičatými oušky, o málo kratší než pavéza, člunek růžovofialový, světlejší, asi tak dlouhý jako křídla, vz. celé květy bílé. Lusky s 1–2(–3) semeny, šir. elipsoidní, (10–)13–18(–21) mm dl., (4,5–)5,0–7,0 (–8,0) mm šir., lysé, světle rezavě hnědé až červenofialové, gynopodium asi 2 mm dl. Semena stlačeně kulovitá, obvejcovitá až kulovitá, (3,0–)3,5–5,0 mm dl., 3,0–3,5 mm šir., 3,0–3,2 mm tlustá, hladká, hnědá až olivově zelená, s tmavými skvrnami, vz. jednobarevná, sametově hladká; hilum zabírá 1/4–1/3 obvodu semene. VI–VII. Hkf.

2n = 12 (ČR: 20. Jihomor. pah.)

Variabilita: Význačnější proměnlivost se projevuje v odění rostlin (f. *glabrata* SCHLECHT. je ± lysá, f. *villosa* SCHLECHT. hustě chlupatá), v šířce lístků a v počtu květů v květenství (var. *pauciflora* DOMIN má pouze 2–4 květy v hrozu). Variabilita má většinou souvislost s podmínkami stanoviště a postrádá větší taxonomickou hodnotu.

Ekologie a cenologie: Světlé lesy a jejich lemy, křoviny, stráně, sady, okraje vinic. Roste na různém podkladu, zpravidla však na hlubších, zejména hnědých, těžších hlinitých až jílovitých půdách na spraších; na polostinných nebo slunných, sušších a teplých stanovištích. Převážně ve společenstvech svazů *Quercion pubescenti-petraeae* (diagnostický druh), *Trifolion medii* a řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku a v teplejších částech mezofytiku roztroušeně, místy hojněji (stř. Čechy, České středohoří, jv. Morava), do oreofytiku zasahuje jen v okrajových částech Žďárských vrchů. Převážně v planárním až kolinárním stupni, okrajově zasahuje až do suprakolinárního stupně (max.: Žďárské vrchy, Staré Ransko, 580 m). — Mapy: CHRTKOVÁ-ŽERTOVÁ Folia Geobot. Phytotax. 9: 169, 1974.

T: [doklady chybějí z fyt. o. 1. Doup. pah. a 19. B. Karp. step.]. — M: 24. Hor. Poohří, 25. Krušn. podh., 27. Tachov. bráz. (Mutěšín), 28. Tep. vrchy, 31. Plz. pah., 32. Křivokl., 35. Podbrd., 37. Šum.-novohr. podh., 39. Třeboň. pán., 41. Stř. Povlt. (s. část; na j. okraji pouze neověřený údaj z Písku), 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 51. Polom. hory, 52. Ral.-bez. tab., 53. Podješ., 55. Čes. ráj, 61. Dol. Poorl., 63. Českomor. mezih. (Lanškroun), 65. Kutnoh. pah., 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč., 73. Hanuš.-rychleb. vrch., 74. Slez. pah., 76. Mor. brána (Kelč u Valašského Meziříčí), 77. Středomor. Karp., 81. Host. vrchy (Přílepy, Planisko), 82. Javorn., 83.

Ostr. pán. (Český Těšín), 84. Podbesk. pah. (Třinec). — O: Žďár. vrchy (les Vápenice u Žďáru nad Sázavou; Staré Ran-sko).

Celkové rozšíření: Střední a v. Evropa, od stř. a s. Německa na sever do j. Norska, j. Švédska, Litvy a jz. Estonska, na jih do stř. Španělska, jz. Francie, Itálie (ještě na Sicilii), Řecko (pohoří Pindos), na východ na Krym, Kavkaz, v Malé Asii a Sýrii, v Rusku po Saratov, Simbirsk a Orenburg. — Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur. 3/2: 308, 1942; MEUSEL et al. 1965: 249; HULTÉN NE 1986: 601.

Sect. 5. *Cracca* DUMORT.

Syn.: *Cracca* MED. non L. — *Vicia* L. a. *Cracca* S. F. GRAY. — *Cracca* MED. sect. *Ervoides* GODRON in GR. et GODR. p. p. — *Endiussa* ALEF. — *Vicia* L. subgen. *Pseudervoides* ROUY in ROUY et FOUC. — *Vicia* L. sect. *Lenticula* A. et GR.

Vytrvalé nebo jednoleté byliny. Vřetenolistu zakončené úponkou; palisty téhož listu stejnotvá-ré. Stopky květenství dlouhé. Kališní cípy nestejně dl.; čnělka ze strany smáčklá, s věnečkem chlupů.

9. *Vicia cracca* L. — vikev ptačí Tab. 86/2

Vicia cracca LINNAEUS Sp. Pl. 735, 1753. — Syn.: *Vicia cracca* L. subsp. *vulgaris* GAUD. Fl. Helv. 4: 505, 1829. — *V. cracca* L. α *vulgaris* KOCH Syn. Fl. Germ. 193, 1835. — *Cracca major* GR. et GODR. Fl. Fr. 1: 468, 1848. — *C. vulgaris* (GAUD.) OPIZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 34, 1852. — *Ervm cracca* (L.) TRAUTV. Acta Horti Petrop. 3: 49, 1875. — *Vicia cracca* L. subsp. *imbricata* A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/2: 930, 1909.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 845 (ut *V. cracca* var. *alpestris* ČELAK.). — Pl. Čechoslov. Exs., no 197. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 369, 370 (ut *V. cracca* β *densiflora*). — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 1207. — Fl. Polon. Exs., no 620. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 1009. — Herb. Fl. Ross., no 314. — Pl. Finl. Exs., no 277.

Vytrvalé byliny. Kořeny dlouhé, tenké. Lo-dyhy přímé, vystoupavé nebo popínavé, (10–) 20–150 cm dl., chabé, poměrně tenké, hranaté, krátce přitiskle chlupaté až olysalé, na bázi někdy hnědé až černé, větvené. Listy s 5–8(–12) páry lístků, vřetenolistu zakončené větvenou úponkou; palisty polostřelovité, 3–7(–10) mm dl., přitiskle chlupaté až olysalé; lístky krátce řapíkaté, eliptické, podlouhlé až kopinaté, 3–30 mm dl., 1–6 mm šir., na vrcholu zaokrouhlené nebo za-špičatělé, s nasazenou špičkou, na bázi zaokrouh-lené, přitiskle chlupaté, na svrchní straně někdy olysalé, zelené, na spodní straně zřídka nasivělé, řapíčky asi 0,5 mm dl. Květenství válcovité až vejcovité, zpravidla stejně dlouhé jako podpůrný list, s (2–)12–40(–50) květy; stopky květenství (15–)40–120(–160) mm dl., přitiskle chlupaté až olysalé; květní stopky 1–2 mm dl. Květy šikmo odstálé, nevonné; kalich zvonkovitý, 3,5–4,5 mm dl., řídce chlupatý, zelený, často namodralý nebo nafialovělý, na špičkách tmavší,

kališní cípy trojúhelníkovité, kratší nebo přibližně stejně dlouhé jako kališní trubka; koruna (7–)9–10(–12) mm dl., světle modrofialová až modrofialová, velmi vz. bílá, pavéza vejčitá, na vrcholu vykrojená, čepel ± stejně dlouhá jako nehet, křídla a čunek kratší. Lusky s 1–3(–10) semeny, podlouhlé až čárkovité, (15–)17–22 (–25) mm dl., (3,5–)4,7–5,0(–6,0) mm šir., zúžené v tupý zobánek, lysé, pískově hnědé až šedohnědé, gynopodium 1,5–2,0 mm dl. Semena (stlačeně) kulovitá, obvejcovitá nebo krychlová, hladká, olivově zelená nebo hnědá, s černými skvrnami nebo jednobarevná, sametově matná; hilum zabírá ± 1/3 obvodu semene. VI–IX. Hkf.

2n = 14, 21, 28 (ČR: mnoho údajů z celého území)

Variabilita: Jeden z nejproměnlivějších druhů rodu *Vicia*. Široká ekologická amplituda se odráží ve velkém množ-ství odchylek, souvisejících s výživností půdy, vlhkostí a zastí-něním. Proměnlivost se projevuje ve velikosti rostlin, hustotě listů na lodyze, tvaru a velikosti lístků, v odění, v délce stopek, tvaru a hustotě květenství, v počtu a barvě květů, zčásti i ve velikosti plodů a počtu semen. Z velkého množství popsanych variet a forem, které většinou postrádají větší taxonomickou hodnotu, jsou význačnější: var. *linearis* PETERM. s lístky úzký-mi, ostře zašpičatělými, var. *pseudocassubica* KLETT et RICH-TER, s lístky eliptickými až vejčitými, na vrcholu tupými až zaokrouhlenými, var. *longiflora* KOCH se stopkami květenství až 2 × delšími než podpůrný list, f. *nana* GAUDIN, drobná forma s malými květy v chudokvětých květenstvích, častá na loukách. Z území ČR byla omylem uváděna *V. kitaibeliana* REICHENB. (syn.: *V. cracca* f. *fallax* DOMIN), která je nevýraz-ným jihoevropským druhem, zasahujícím na sever nejdále do Maďarska. Pouze podle shodného počtu chromozómů 2n = 14 byla omylem ztotožněna s diploidními rasami *V. cracca* v ČR; f. *fallax* DOMIN, sbíraná v okolí Dobrušky, je totožná s *V. cracca* var. *cracca*.

V ČR se vyskytují 3 chromozómové rasy, které jsou morfologicky těžko rozlišitelné. Dvě jsou diploidní, s počtem 2n = 14; jedna z nich je výrazně teplomilná a suchomilná, rozšířená od planárního do kolinného stupně (max.: Strání a Slavkov v Bílých Karpatech, 600 m), druhá je horská, chladnomilná a vlhkomilná, rozšířená v submontánním až subalpínském stupni, jen výjimečně sestupuje níže (max.: Sněžka, ca 1 600 m; min.: u rybníka Blatce u obce Dívčice, 400 m). Tetraploidní rasa s 2n = 28 má velmi širokou ekologickou amplitudu a je rozšířena na rozličných stanovištích od planárního do montánního stupně (max.: Pec pod Sněžkou; Rýchory, 930 m). V územích společného výskytu diploidní a tetraploidní rasy se vzácně vyskytují rostliny s triploidním (2n = 21) nebo aneuploidním (2n = 18–26) počtem chro-mozómů.

Ekologie a cenologie: Druh má velmi širokou ekologickou amplitudu. Roste na loukách, pastvinách, na okrajích lesů a křovin, na lesních světlinách, pasekách, ve světlých lesích, na skal-kách, písčinách, rašeliništích, na okrajích mokřa-dů, polí, kolem příkopů, na rumišťích, březích rybníků a vodních toků, na náspech, hrázích aj.

Snáší různé podklady, vyskytuje se na písčitých, hlinitopísčitých až jílovitých půdách, na slunných až stinných, teplých i chladných, suchých i zamokřených stanovištích. Nejhojnější výskyt je ve společenstvech třídy *Molinio-Arrhenatheretea*, svazu *Nardion*, ale roste např. i ve vegetaci svazu *Calamagrostion arundinaceae*.

Rozšíření v ČR: Na celém území hojně, od planárního až do subalpínského stupně (max.: Krkonoše, Sněžka, ca 1 600 m), ve všech fyt. o. — Mapy: CHRTKOVÁ-ŽERTOVÁ Folia Geobot. Phytotax. 8: 81, 1973 (rozšíření chromozómových ras).

Celkové rozšíření: Evropa (kromě j. Portugalska a j. Španělska, včetně Islandu), Asie až po Japonsko (kromě arktických a tropických oblastí), Severní Amerika. — Mapy: CHRISTENSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur. 3/2: 314, 1942; MEUSEL et al. 1965: 249; HULTÉN FA 1968: 671; HULTÉN CP 1971: 290; HULTÉN NE 1986: 600.

Význam: V lučních porostech zvyšuje užitekovou hodnotu zelené píce a sena. Jako polní plevel se pro řídký výskyt téměř neuplatňuje.

10. *Vicia oreophila* ŽERTOVÁ — víkev horská Tab. 87/2

Vicia oreophila ŽERTOVÁ Novit. Bot. Prag. 1962: 51, 1962. — Syn.: *Vicia cracca* L. var. *alpestris* ČELAK. Prodr. Fl. Böhm. 911, 1881. — *V. cracca* L. f. *pseudoalpestris* PAWL. Fl. Tatr 1: 566, 1956. — *V. cracca* L. subsp. *oreophila* (ŽERTOVÁ) Á. LÖVE et D. LÖVE Preslia 46: 132, 1974.

Vytrvalé byliny. Kořeny tenké. Lodyhy přímé, 5–30 cm vys., tuhé, hranaté, lysé až olýsalé. Listy s 6–10 páry lístků, vřetenou listu zakončené větvenou úponkou; palisty polostřelovité, 4–10 mm dl., lysé nebo až olýsalé, zelené; lístky velmi krátce řapíčkaté, kopinaté až úzce kopinaté, 10–25(–27) mm dl., 1–3(–4) mm šir., na vrcholu dl. zašpičatělé, na bázi náhle zúžené, lysé nebo roztr. přitiskle krátce chlupaté, sytě zelené, na spodní straně poněkud nasivělé, řapíčky 0,2–0,5 mm dl. Květenství husté, kratší nebo asi tak dlouhé jako podpůrný list, s 5–35 květy; stopky květenství 15–60 mm dl., řídce přitiskle chlupaté nebo lysé; květní stopky 2–4 mm dl. Květy šikmo odstálé, vonné; kalich zvonkovitý, 3,5–5,0 mm dl., olýsalý nebo řídce chlupatý, modrofialově naběhlý, dol. kališní cípy asi tak dlouhé jako kališní trubka, horní kratší; koruna 10–13 mm dl., tmavě modrofialová, pavéza vejčitá, na vrcholu vykrojená, čepel přibližně stejně

dlouhá jako nehet, křídla a člunek kratší. Lusky s (1–)2–3(–5) semeny, podlouhlé, 14–20(–25) mm dl., 5–6 mm šir., lysé, pískově hnědé, gynopodium 2,2–2,8 mm dl. Semena kulovitá až sféroidní, 2,5–2,7(–3,0) mm dl., (2,2–)2,5–2,7(–3,0) mm šir., 2,0–2,6 (–3,0) mm tlustá, hladká, hnědá, šedohnědá až olivově hnědá, s tmavými skvrnami, sametově matná; hilum zabírá 1/4–1/3 obvodu semene. VI–VIII. Hkf.

2n = 28 (ČR: 28c. Mnich. had., 93c. Rých., 97. Hr. Jes.)

Variabilita: Proměnlivá ve velikosti a tvaru lístků, ve velikosti rostlin, částečně v délce stopek květenství, obvykle v souvislosti s podmínkami stanoviště a s nadmořskou výškou. V ČR roste pouze var. *alpestris* (ČELAK.) ŽERTOVÁ, na Slovensku a ve Skandinávii var. *oreophila*.

Ekologie a cenologie: Skalky, horské travnaté svahy, skalní štěrbiny. Vyskytuje se na slabě bazických až slabě kyselých podkladech a na hadcích, na mělkých až středně hlubokých půdách, na slunných až slabě zastíněných, sušších, chladných stanovištích. Ve společenstvech svazů *Agrostion alpinae*, *Salicion herbaceae*, *Asplenion serpentini* (diagnostický druh asociace *Asplenium serpentini* GAUCKLER 1954), *Adenostylion alliariae* a *Calamagrostion arundinaceae*.

Rozšíření v ČR: V oreofytiku vzácně, v mezofytiku většinou pouze na hadcích; v submontánním až subalpínském stupni, v nižších polohách výjimečně a téměř výlučně na hadcích (min.: Křemže u Českých Budějovic, 400 m; mimo hadce Písařov, 700 m; max.: Hrubý Jeseník, Velká kotlina, 1 400 m). §

M: 28c. Mnich. had. (Planý vrch u Mnichova), 37k. Křem. had. (Křemže u Českých Budějovic), 73b. Hanuš. vrch. (Písařov). — O: 92. Jiz. hory (Horní Polubný), 93. Krk. (Albeřice; Lysečiny; Rýchory). 97. Hr. Jes. (Velká kotlina; Ovčárna).

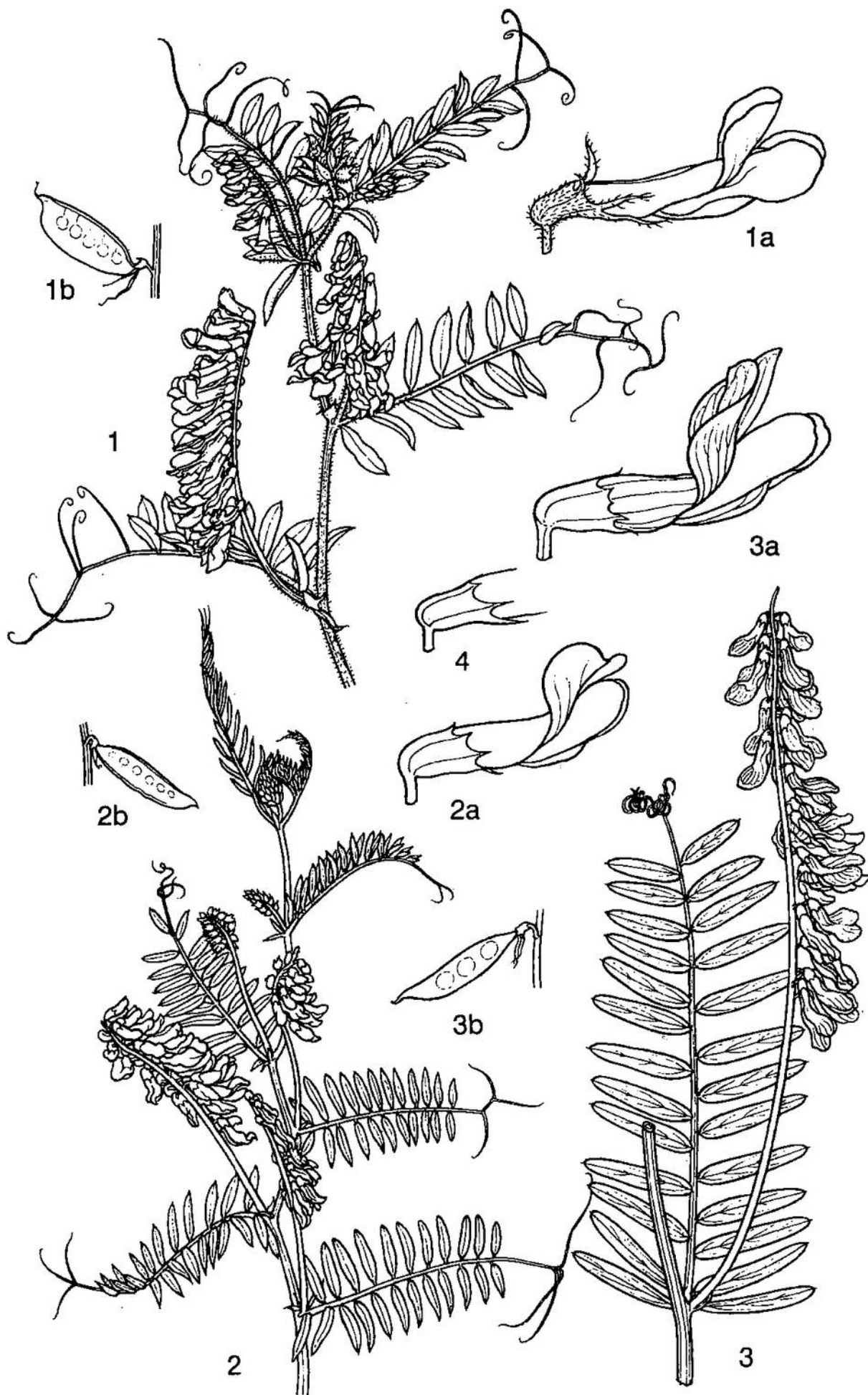
Celkové rozšíření: Horské systémy stř. Evropy (Sudety, Karpaty) v ČR, na Slovensku, v Polsku, v s. Evropě ve Skandinávii, na Islandu a Faerských ostrovech.

11. *Vicia tenuifolia* ROTH — víkev tenkolistá Tab. 86/3

Vicia tenuifolia ROTH Tent. Fl. Germ. 1: 309, 1788. — Syn.: *Vicia cracca* L. subsp. *tenuifolia* (ROTH) GAUDIN Fl. Helv. 4: 507, 1829. — *Cracca tenuifolia* (ROTH) GR. et GODR. Fl. Fr. 1: 469, 1848. — *Ervum tenuifolium* (ROTH) TRAUTV. Acta Horti Petrop. 3: 50, 1875.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 336, 844. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 370b. — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 1208. — Fl. Otten. Exs., no 346. — Fl.

Tab. 86: 1 *Vicia villosa*, 1a — květ, 1b — plod. — 2 *V. cracca*, 2a — květ, 2b — plod. — 3 *V. tenuifolia*, 3a — květ, 3b — plod. — 4 *V. glabrescens*, kalich.

Polon. Exs., no 567. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 1010. — Herb. Fl. Reipubl. Sov. Ucr., no 2887. — Herb. Fl. Ross., no 866. — MAGNIER Fl. Select. Exs., no 2702. — SCHULTZ Herb. Norm., no 1056.

Vytrvalé byliny. Kořeny dlouhé, silné, černé. Lodyhy přímé, vystoupavé nebo popínavé, 60–150 cm dl., tuhé, silné, 4hranné nebo úzce křídlaté, lysé až olysalé, zelené nebo černozele, větvené. Listy s 8–12(–14) páry lístků, nejdo-
lejší pár vyrůstá těsně u lodyhy, větveno listu zakončené větvenou nebo nevětvenou úponkou; palisty polostřelovité, úzce kopinaté až čárkovité, 6–15 mm dl., přitiskle řídce chlupaté nebo lysé, zelené; lístky krátce řapíkaté, čárkovité, úzce kopinaté až kopinaté, 10–45(–50) mm dl., 0,5–4,0(–5,0) mm šir., na vrcholu zašpičatělé nebo špičaté, na bázi náhle zúžené, olysalé nebo roztr. jemně přitiskle chlupaté, jasně zelené nebo nasivělé, řapíčky asi 0,5 mm dl. Květenství jednostranné, delší než podpurný list, s (12–)20–30 květy; stopky květenství (8–)12–30(–35) cm dl., olysalé; květní stopky 1,5–3,5 mm dl. Květy šikmo odstálé, slabě vonné; kalich zvonkovitý, 4,5–5,5 mm dl., řídce chlupatý nebo olysalý, zelený, někdy namodralý; kališní cípy trojúhelníkovité, kratší nebo přibližně stejně dlouhé jako kališní trubka; koruna 12–14(–16) mm dl., světle modrofialová, velmi vz. bílá, žlutobílá nebo růžová, nehty lístků a člunek světlejší; pavéza vejčitá, na vrcholu hluboce vykrojená, čepel 1,5–2 × delší než nehet, křídla kratší než pavéza, člunek kratší než křídla. Lusky s (1–)2–3(–7) semeny, čárkovitě podlouhlé až kosodélníkovité, (19–)25–30(–35) mm dl., (4,0–) 5,0–5,5 (–6,0) mm šir., lysé, hnědé až šedohnědé, gynopodium asi 1 mm dl. Semena vejčitá až sféroidní, vz. kulovitá, (2,5–)3,0–3,5(–4,8) mm dl., 2,0–2,5(–4,0) mm šir., 2,0–2,5(–3,0) mm tlustá, hladká, zelenohnědá nebo hnědá, s tmavými skvrnkami, vz. jednobarevná, sametově matná; hilum zabírá 1/4–1/5 obvodu semene. V–VII. Hkf.

2n = 24 (ČR: mnoho lokalit z celého území)

Variabilita: Proměnlivost se projevuje zejména ve velikosti rostlin a velikosti a tvaru lístků (f. *angustissima* NEILR. má lístky velmi úzké), v tloušťce lodyh, v počtu a velikosti květů, v menší míře i v barvě květů, zejména nehtů korunních lístků a člunku. V ČR je možno rozlišit rostliny s velkými lístky, dlouhým květenstvím a jednobarevnými květy a rostliny s malými lístky, poměrně krátkým květenstvím a květy pestrými, s nehty lístků a člunkem žlutobílými. Poměr délky čepele a nehtu pavézy je většinou 2:1, ale existují i rostliny s čepelí jen o málo delší než nehet (f. *fallax* PODP.).

Ekologie a cenologie: Suché stráně, xerothermní trávníky, křoviny, lemy a světliny teplo-
milných doubrav, druhotně náspy tratí a silnic. Zpravidla roste v nezapojených porostech. Dává přednost těžším půdám na různých, častěji bazických substrátech, slunným, suchým a teplým stanovištím. Na obdělávané plochy se šíří zřídka. Převážně ve společenstvech řádů *Prunetalia* (diagnostický druh svazu *Prunion fruticosae*) a *Origanetalia vulgaris*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku místy hojně (České středohoří, Český kras, Pavlovské kopce, Bílé Karpaty stepní), v mezofytiku roztroušeně, pouze v teplejších částech; v planárním až suprakolinním stupni, vzácně zasahuje až do submontánního (max.: Staré Město, ca 540–600 m). V novější době se tu a tam šíří na náspech silnic a železnic. — Mapy: ŠMARD A 1963: map. 263 (Morava).

T: ve všech fyt. o. — M: 30. Jesen.-rak. ploš., 31. Plz. pah., 32. Křivokl., 37b. Suš.-horaž. váp., 37g. Libín. Předšum., 42b. Táb.-vlaš. pah., 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 56. Podkrk., 60. Orl. opuky, 63. Českomor. mezih., 64. Říčany. ploš. (Klučov), 65. Kutnoh. pah. (Kouřim. Ratboř), 68. Mor. podh. Vysoč., 70. Mor. kras, 71. Draž. vrch., 72. Zábř.-unič. úv., 73. Hanuš.-rychle. vrch., 74. Slez. pah. (mezi Nisou a Rychlebskými horami), 75. Jes. podh., 76. Mor. brána, 77. Středomor. Karp., 78. B. Karp. les., 79. Zlín. vrchy, 80. Stř. Pobeč., 81. Host. vrchy, 82. Javorn., 84. Podbesk. pah.

Celkové rozšíření: Jižní, stř. a v. Evropa, na západ do v. Francie, na sever do Dánska, j. Švédska, j. Estonska, v Rusku k Nižnímu Novgorodu, na východ po stř. Sibiř a v Íránu, zasahuje i na Kavkaz a do Libanonu. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 250; HULTÉN CP 1971: 291; HULTÉN NE 1986: 600 (s. hranice areálu).

12. *Vicia dalmatica* A. KERNER — víkev dalmatská

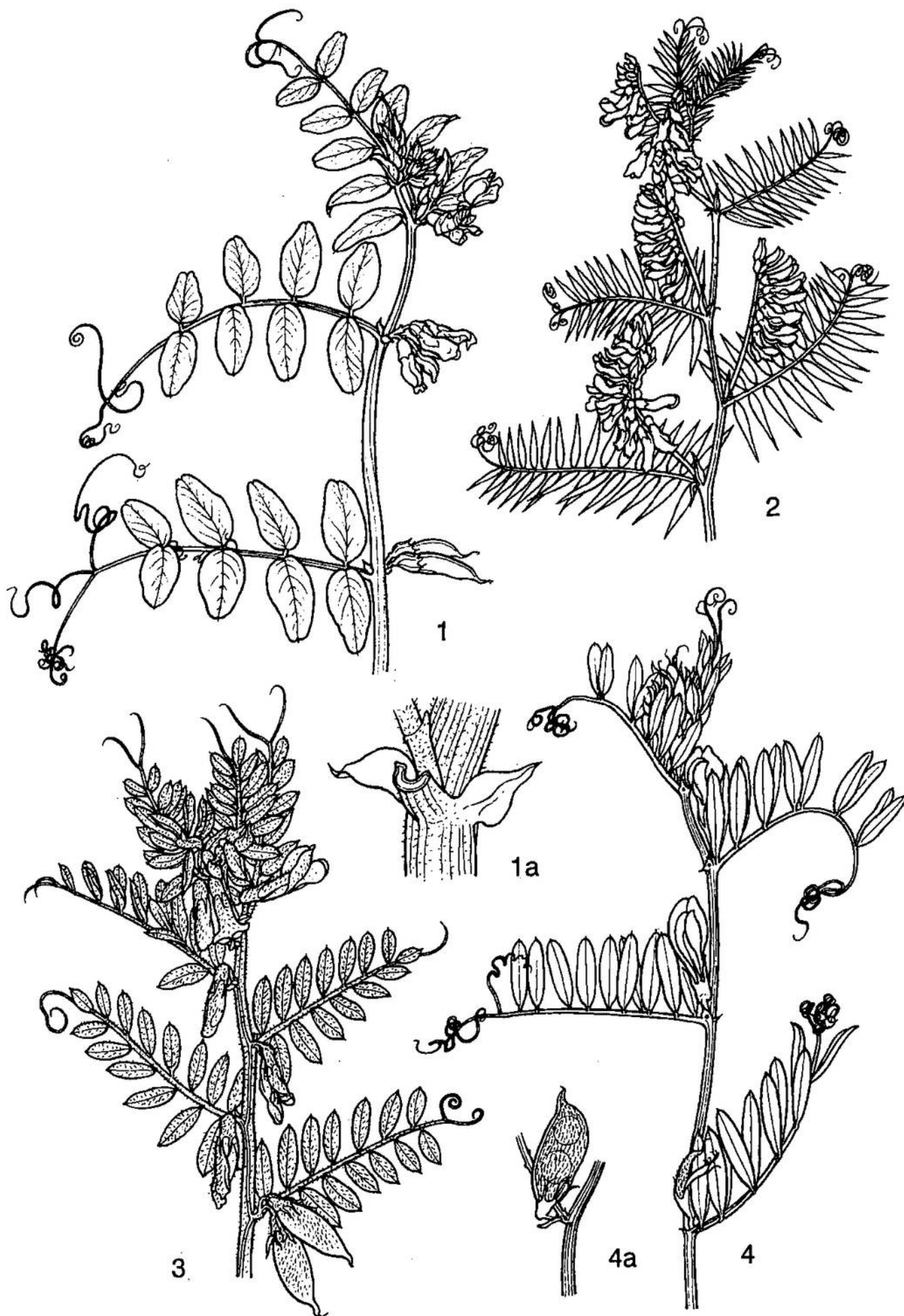
Vicia dalmatica A. KERNER Sched. Fl. Exsicc. Austro-Hung. 4; 2, 1886. — Syn.: *Vicia tenuifolia* ROTH subsp. *stenophylla* (BOISS.) VELEN. Fl. Bulg. 163, 1891. — *V. elegans* auct. non GUSS.

Poznámka: *Vicia elegans* GUSS. je blíže příbuzná druhu *V. tenuifolia* ROTH. Roste v j. a v. Evropě a z. Asii.

Exsikáty: Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 1209. — Fl. Rom. Exs., no 1283.

Vytrvalé byliny. Kořeny silné. Lodyhy přímé, 50–90 cm vys., hranaté, rýhované, olysalé, na bázi často hnědočerné, větvené. Listy s (5–) 6–10(–19) páry lístků, větveno listu zakončené větvenou úponkou; palisty polostřelovité až kopinaté, 3–12 mm dl., řídce chlupaté až olysalé, zelené; lístky krátce řapíkaté, čárkovité až šídlovité, na vrcholu špičaté, na bázi náhle nebo po-

Tab. 87: 1 *Vicia sepium*, 1a — palisty. — 2 *V. oreophila*. — 3 *V. pannonica*. — 4 *V. lutea*, 4a — plod.

zvolna zúžené, olýsalé, zelené, slabě nasivělé, řapíčky asi 0,5 mm dl. Květenství řídké, jednostranné, delší než podpůrný list, s (5–)9–18(–20) květy; stopky květenství (5–)6–12(–15) cm dl., olýsalé; květní stopky 2–3 mm dl. Květy šikmo odstálé; kalich zvonkovitý, 3,0–3,5 mm dl., olýsalý, zelený, často namodralý, kališní cípy kratší než kališní trubka; koruna 10–13 mm dl., pavéza světle fialová, křídla světle fialová až žlutobílá, často s oranžovou skvrnou, člunek žlutobílý, na špičce oranžový; pavéza vejčitá, na vrcholu mělce vykrojená, čepel přibližně stejně dl. jako nehet, křídla o málo kratší než pavéza, člunek kratší než křídla. Luský s (3–)4–6(–7) semeny, obklopené, 18–30 mm dl., 5–6 mm šir., lysé, světle hnědé, gynopodium 3–4 mm dl. Semena kulovitá, slabě zploštělá, 3,0–3,5(–4,0) mm dl., hladká, hnědá až zelenohnědá, jednobarevná nebo se slabě zřetelnými tmavšími skvrnami, sametově matná; hilum zabírá asi 1/6 obvodu semene. V–VI(–VII). Hkf.

2n = 12 (ČR: 25. Krušnoh. podh.)

Variabilita: Druh v území poměrně málo proměnlivý, a to ve velikosti rostlin, zčásti i ve velikosti lístků. Rostliny náležejí většinou k formám se širšími, čárkovitými až úzce čárkovitými lístky, zatímco v j. částech areálu převládají formy s velmi úzkými, šídlovitými lístky.

Ekologie a cenologie: Suché stráně, výslunné trávníky, lemy křovin a teplomilných doubrav. Dává přednost bazickým podkladům, středně hlubokým nebo mělkým půdám a slunným, suchým a teplým stanovištím. Převážně ve společenstvech svazu *Prunion fruticosae* a snad i *Geranion sanguinei*.

Rozšíření v ČR: Vzácně v termofytiku a teplém mezofytiku stř. a s. Čech, nejčastěji v kolinním, vzácněji v planárním a suprakolinním stupni, výjimečně i výše (max.: vrch Hradištiny u Hrobčic, vrcholové plató, 750 m).

T: 1. Doup. pah. (Černý vrch u Lestkova), 9. Dol. Povlt. (Praha-Troja), 11b. Poděb. Pol. (mezi Kutnou Horou a Čáslaví). – M: 25a. Krušnoh. podh. vl. (vrch Špičák u Klášterské Jeseně, 500 m), 44. Mileš. střed. (vrch Hradištiny u Hrobčic).

Celkové rozšíření: Jihovýchodní Evropa, na západ po Itálii, na východ po z. část bývalého SSSR, s. hranici tvoří lokality v Maďarsku a v České a Slovenské republice.

13. *Vicia villosa* ROTH — vikev huňatá Tab. 86/1

Vicia villosa ROTH Tent. Fl. Germ. 2/2: 182, 1793. – Syn.: *Vicia polyphylla* W. et K. Pl. Rar. Hung. 3: 282, tab. 254, 1809, non DESF. – *Cracca villosa* (ROTH) GR. et GODR. Fl. Fr. 1: 470, 1848. – *Ervum villosum* (ROTH) TRAUTV. Acta Horti Petropol. 3: 47, 1875. – *Vicia villosa* ROTH subsp. *euvillosa* CAVILLIER Ann. Cons. Jard. Bot. Genève 11–13: 1–9, 1908.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 847 (ut *Vicia cracca* f. *latifolia* NEILR.), 848. – Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 1204. – Fl. Polon. Exs., no 517. – HAYEK Fl. Stir. Exs., no 1188. – MAGNIER Fl. Select. Exs., no 237. – Pl. Finl. Exs., no 774, 775.

Jednoleté, ozimé až dvouleté byliny. Kořeny tenké, hustě větvené. Lodyhy vystoupavé, poléhavé nebo popínavé, 30–130 cm dl., hranaté, zpravidla hustě odstále chlupaté, od spodu větvené. Lísty s 6–8(–10) páry lístků, větveno zakončené dlouhou větvenou nebo vzácněji nevětvenou úponkou; palisty polostřelovitě, 5–22 mm dl., dl. chlupaté, zelené; lístky krátce řapíkaté, eliptické, podlouhlé, kopinaté až čárkovité, (10–)15–25(–30) mm dl., (2–)3–4(–7) mm šir., na vrcholu zaokrouhlené nebo zašpičatělé, s nasazenou špičkou, na bázi náhle zúžené, dlouze odstále chlupaté, jasně až sivě zelené, řapíčky asi 1 mm dl. Květenství mnohokvěté, jednostranné, ± stejně dlouhé nebo delší než podpůrný list, s (3–)10–35 květy; stopky květenství 5–13(–17) cm dl., dlouze odstále chlupaté; květní stopky asi 2 mm dl. Květy šikmo odstálé, kalich zvonkovitý, 5–7(–8) mm dl., dlouze odstále chlupatý nebo olýsalý, zelený, hor. kališní cípy trojúhelníkovité, kratší než kališní trubka, dolní šídlovité, mnohem delší než kališní trubka; koruna (10–)12–17(–20) mm dl., světle až sytě modrofialová nebo dvoubarevná, potom pavéza modrofialová, křídla a člunek světle fialové až bílé, vz. všechny lístky bílé nebo růžové, čepel pavézy okrouhlá, na vrcholu hluboce vykrojená, nehet 2× delší než čepel, křídla kratší nebo ± tak dlouhá jako pavéza, člunek kratší než křídla. Luský s (1–)2–3(–4) semeny, v obrysu vejčité až podlouhlé, (19–)22–30(–32) mm dl., (7,0–)8,0–8,5(–9,0) mm šir., lysé, světle hnědé až hnědožluté, gynopodium 2,5–3,5 mm dl. Semena kulovitá, (2,6–)4,0–4,5(–5,0) mm vel., hladká, tmavě hnědá až zelenohnědá, s černými skvrnami, sametově matná; hilum zabírá 1/8–1/7 obvodu semene. VI–VIII. Tf.

2n = 14 (ČR: 16. Znoj.-brn. pah., 68. Mor. podh. Vysoč.)

Variabilita: Velmi proměnlivý druh, zejména ve velikosti rostlin, ve tvaru a velikosti lístků, v hustotě odění a v počtu a barvě květů. Proměnlivost však postrádá větší taxonomickou hodnotu. V kultuře bylo vyšlechtěno velké množství odrůd s vhodnými užitkovými vlastnostmi, k nimž patří větší a mohutnější vzrůst, bohatě větvené lodyhy, větší a hustěji postavené lístky, plody s více semeny apod. (nejčastěji pod souborným označením var. *culta* A. et GR.). Mnoho z nich se šíří z polí na přirozená stanoviště a mísí se s původními populacemi.

Ekologie a cenologie: Křoviny, stráně, louky, okraje cest, pole, úhory, písčiny, lesní lemy

a pláště, hráze, okraje komunikací, nádraží, přístavy, trávníky v sídlištích apod. Vyskytuje se na různých podkladech i na půdách různého zrnitostního složení, na slunných, teplých a sušších, řídkěji i na dočasně zamokřených stanovištích. Převážně v nezapojených společenstvech třídy *Secalietea* a svazů *Corynephorion canescentis*, *Koelerion glaucae*, popř. *Convolvulo-Agrophyron*, *Polygonion avicularis* a *Prunion spinosae*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku obecně, v mezofytiku roztroušeně, v oreofytiku jen v nižších polohách, do vyšších poloh často zavlékána podél komunikací. Snadno se šíří po nově budovaných náspech s nezapojeným porostem. V planárním až suprakolinním, výjimečně až v submontánním stupni [max.: Žďárské vrchy, nad Fryšavou, ca 720 m; Krkonoše (jen přechodně), Růžová hora, ca 1 300 m, Pražská bouda, Náchodská bouda, ca 1 100 m]. Na území ČR není původní, ale odedávna rozšířená a zdomácnělá na celém území, ve všech fyt. o.

Celkové rozšíření: Původní zřejmě ve Středozeří, v jv. Evropě, na Kavkaze a v Přední Asii. Nyní rozšířená v celé Evropě (na sever až do stř. Skandinávie), zdomácnělá i v s. Africe a v Severní Americe. — Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur. 3/2: 319, 1942; HULTÉN FA 1968: 671; HULTÉN NE 1986: 603.

Význam: Často se pěstuje na polích ve směskách s obilím, nejvíce s žitem, a to v různých kultivarech. Poskytuje hodnotnou zelenou píci i seno. Vhodná je zejména pro písčité a na živiny chudší půdy v nížinách.

14. *Vicia glabrescens* (KOCH) HEIMERL — vikev olýsalá Tab. 86/4

Vicia glabrescens (KOCH) HEIMERL Abh. Zool.-Bot. Ges. Wien 173, 1881. — Syn.: *Vicia villosa* ROTH β *glabrescens* KOCH Syn. Fl. Germ., ed. 2, 214, 1843. — *V. dasycarpa* TEN. Viag. Abbruz. 81, 1829. — *V. varia* HOST Fl. Austr. 2: 332, 1831 p. p. — *V. pseudovillosa* SCHUR Enum. Pl. Transsilv. 166, 1866. — *V. varia* HOST var. *grandiflora* ČELAK. S.-B. Königl. Böhm. Ges. Wiss. Prag, cl. 2, 1889: 464, 1890. — *V. villosa* ROTH subsp. *varia* (HOST) CORB. Nouv. Fl. Normand. 181, 1893. — *V. plenigeri* FORMÁNEK Verh. Naturforsch. Ver. Brünn 33: 158, 1895. — *V. villosa* ROTH subsp. *dasycarpa* (TEN.) CAVILLIER Ann. Cons. Jard. Bot. Genève 11—13: 1—9, 1908.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 846 (ut *V. cracca* var. *vulgaris* NEILR.). — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 1205, 1206. — Fl. Exs. Carniol., no 503. — Fl. Lusit. Exs., no 742. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 1189.

Jednoleté byliny. Kořeny tenké, řídce větvené. Lodyhy poléhavé nebo popínavé, 25—100 (—130) cm dl., hranaté, tenké, chabé, řídce chlupaté až olýsalé. Listy s 6—10 páry lístků, větveno zakončené dlouhou, větvenou úponkou; palisty

polostřelovité, 3—8 mm dl., šikmo odstále chlupaté až olýsalé, zelené; lístky krátce řapíčkáté, podlouhlé nebo eliptické, 8—22(—32) mm dl., 1,5—3,0(—4,5) mm šir., na vrcholu zašpičatělé až zaokrouhlené, s nasazenou špičkou, na bázi pozvolna zúžené, řídce chlupaté až olýsalé, jasně zelené, řapíčky asi 0,5 mm dl. Květenství řídké, jednostranné, přibližně stejně dlouhé nebo kratší než podpůrný list, s (1—)5—24 květy; stopky květenství 4—6(—9) cm dl., lysé nebo olýsalé; květní stopky asi 2 mm dl. Květy kolmo až šikmo odstále; kalich zvonkovitý, 5—6 mm dl., řídce chlupatý, olýsalý až lysý, zelený, namodralý až načernalý, zejména na špičkách cípů, hor. kališní cípy trojúhelníkovité, kratší než kališní trubka, dolní úzce trojúhelníkovité, asi tak dlouhé jako kališní trubka; koruna 10—15 mm dl., fialová až červenofialová, za sucha až modrofialová, čepel pavézy vejčitá, na vrcholu vykrojená, nehet 2× delší než čepel, křídla o málo kratší, člunek mnohem kratší než křídla. Lusky s (1—)2—3(—4) semeny, v obrysu vejčité až podlouhlé, (17—)20—27(—30) mm dl., 7,0—(8,0—8,5) mm šir., lysé, světle hnědé až hnědožluté, gynopodium 2,5—3,5 mm dl. Semena kulovitá, (2,6—)3,7—4,4(—4,8) mm vel., hladká, sametově matná; hilum zabírá 1/8—1/7 obvodu semene. VI—VIII. Tf.

2n = 14 (extra fines)

Ekologie a cenologie: Píščiny, úhory, lemy borů a teplomilných doubrav, lesní školky, paseky, suché příkopy, pole, nádraží, přístavy, násypy železnic a silnic, dna lomů a pískoven, břehy řek, nezapojené trávníky sídlišť apod. Roste na různých podkladech a na lehčích půdách, dává přednost slunným, teplým a sušším stanovištím. Převážně ve společenstvech svazů *Corynephorion canescentis*, *Koelerion glaucae*, *Festucion valesiacae*, *Caucalion lappulae*, *Sherardion*, *Epilobion angustifolii*, *Bromo-Hordeion murini* aj.

Rozšíření v ČR: V termofytiku roztroušeně, místy obecně (Polabí, j. Morava), v mezofytiku roztroušeně. V planárním až suprakolinním stupni, vzácně zasahuje až do submontánního (max.: Orlické hory, nad obcí Horní Olešnice, ca 750 m). V ČR pouze druhotně, odedávna rozšířená a zdomácnělá.

T: všechny fyt. o. — **M:** 24. Hor. Poohří, 25. Krušno. podh., 28. Tep. vrchy, 29. Doup. vrchy, 30. Jesen.-rak. ploš., 31. Plz. pah., 32. Křivokl., 35. Podbrd., 41. Stř. Povlt., 42. Votic. pah., 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 52. Ral.-bez. tab., 53. Podjeř., 55. Čes. ráj, 56. Podkrk., 58c. Broum. kotl., 58g. Broum. stěny, 59. Orl. podh., 60. Orl. opuky, 61. Dol. Poorl., 64. Říčan. ploš., 65. Kutnoh. pah., 70. Mor. kras, 72. Zábř.-unič. úv., 73. Hanuš.-rychleb. vrch., 74. Slez. pah., 76.

Mor. brána, 77. – 82. Moravskokarp. okr., 83. Ostr. pán., 84. Podbesk. pah.

Rozšíření v mezofytiku bude patrně rozsáhlejší; druh je často zaměňován s druhem *V. villosa* ROTH nebo přehlížen. Literární údaje není možno většinou přebírat, protože mnoho autorů zahrnuje *V. glabrescens* do širěji pojatého druhu *V. villosa* ROTH.

Celkové rozšíření: Původní snad v j. Evropě od Iberského po Balkánský poloostrov. Ve stř. Evropě roztroušeně až do Dánska a j. Švédska, dále v Malé Asii, Sýrii a s. Africe. V Severní Americe zdomácnělá. — Mapy: *V. glabrescens* je většinou zahrnuta do areálu *V. villosa* ROTH.

Význam: Vzácně se pěstuje na polích ve směskách s obilím, zejména na chudých, písčitých půdách, v různých kultivarech. Výnosy jsou nižší než u *V. villosa*.

Sect. 6. *Pedunculatae* ROUY

Vytrvalé byliny. Vřetenem listu zakončené úponkou; palisty téhož listu stejnotvaré. Květenství chudokvětá; stopky květenství dlouhé. Kališní cípy nestejně dlouhé; koruna velká; čnělka z hřbetu smáčklá, s věnečkem chlupů.

15. *Vicia onobrychioides* L. — vikev vičencovitá

Vicia onobrychioides LINNAEUS Sp. Pl. 735, 1753.

Exsikáty: Extra fines: Fl. Lusit. Exs., no 536. — MAGNIER Fl. Select. Exs., no 1141.

Vytrvalé byliny. Lodyhy 50–100 cm dl. Listy s 5–11 páry lístků; vřetenem listu zakončené úponkou; palisty polostřelovité, někdy s několika zuby; lístky čárkovité až podlouhle kopinaté, 10–30 mm dl., 1–4 mm šir., řídce chlupaté. Květenství 7–12květá. Květy šikmo odstálé; kalich trubkovitě zvonkovitý, kališní cípy kopinaté, horní kratší, dolní asi tak dlouhé jako kališní trubka; koruna 18–22 mm dl., fialová, člunek světle nafialověle žlutý, čepel pavézy přibližně stejně dlouhá jako nehet, křídla a člunek kratší. Lusky s 5–10 semeny, podlouhlé, 25–50 mm dl., 5–7 mm šir., lysé, červenohnědé, s krátkým gynopodiem. Semena kulovitá až sféroidní, 4–5 mm vel., hladká, tmavě hnědá až nafialovělá; hilum zabírá 1/4–1/3 obvodu semene. V–VII. Hkf.

$2n = 12$ (extra fines)

V ČR ojediněle zavlečená, zjištěna pouze u obce Lelekovice s. od Brna. Původní ve Středozemí (od Portugalska po Turecko).

Sect. 7. *Atossa* (ALEF.) A. et GR.

Syn.: *Vicioides* MOENCH. — *Atossa* ALEF. — *Vicia* L. sect. *Sepium* RADZHI.

Vytrvalé byliny. Vřetenem listu zakončené úponkou; palisty téhož listu stejné, s nektariem. Květenství s 1–6 květy; stopky květenství krátké.

Kališní cípy nestejně dlouhé; koruna dosti velká; čnělka z hřbetu smáčklá, na vnitřní straně chlupatá.

16. *Vicia sepium* L. — vikev plotní Tab. 87/1

Vicia sepium LINNAEUS Sp. Pl. 737, 1753. — Syn.: *Vicioides sepium* (L.) MOENCH Meth. Pl. 136, 1794.

Exsikáty: Pl. Čechoslov. Exs., no 198. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 374.

Vytrvalé byliny. Kořeny krátké, tenké, podzemní výhony dlouhé, plazivé. Lodyhy vystoupavé nebo popínavé, 30–70 cm dl., tupě hranaté, řídce chlupaté, větvené. Listy se 4–8 páry lístků, vřetenem listu zakončené větvenou úponkou; palisty polostřelovité až vejčité, dol. cíp zubatý, horní s purpurově červeným nektariem. 3–5(–7) mm dl., roztr. chlupaté nebo lysé, tmavě zelené až načernalé; lístky krátce řapíčkaté, vejčité až kopinaté, na dol. listech až okrouhlé, 10–30(–40) mm dl., 3–11(–15) mm šir., na vrcholu zaokrouhlené až vykrojené, s nasazenou špičkou, na bázi náhle zúžené, lysé nebo chlupaté, jasně zelené, řapíčky asi 0,5 mm dl. Květenství silně zkrácené, redukované, s (1–)2–5(–6) květy; stopky květenství 2–5(–8) mm dl.; květní stopky 2–5 mm dl. Květy šikmo odstálé; kalich zvonkovitý, 6–7 mm dl., lysý, s chomáčkem dl. chlupů v hor. části trubky, na cípech chlupatý, zelený, často namodralý, nafialovělý nebo načernalý, kališní cípy trojúhelníkovité, mnohem kratší než kališní trubka; koruna 12–15 mm dl., špinavě světle modrofialová až fialová, po odkvětu špinavě modrá, velmi vz. růžová nebo bílá, pavéza obvejčitá, na vrcholu zaokrouhlená nebo mělce vykrojená, křídla kratší, člunek na vrcholu zašpičatělý, kratší než křídla. Lusky s (1–)3–5(–8) semeny, podlouhlé, (20–)25–30 mm dl., 7–9(–11) mm šir., lysé nebo s ojedinělými přitisklými chlupy, černé až hnědočerné, gynopodium 0,5–1,0 mm dl. Semena kulovitá až nepravidelně mnohostranná, (2,5–)3,5–4,5 mm dl., (2,3–)2,5–3, 5(–4,0) mm šir., 2,0–2,8(–3,2) mm tlustá, hladká, olivově zelená, hnědá, nebo rezavě hnědá s tmavými skvrnami nebo jednobarevná, sametově matná; hilum zabírá asi 2/3 obvodu semene.

$2n = 14$ (ČR: mnoho lokalit z celého území)

Variabilita: Proměnlivá především ve tvaru lístků a v odění kalicha, méně v odění lodyh. Velikost rostlin a lístků, počet květů a hustota odění souvisejí s podmínkami na stanovišti a nemají větší taxonomickou hodnotu. Na území ČR je možno rozlišit 3 variety: var. *sepium* s lístky vejčitými až kopinatými a kalichem lysým nebo krátce chlupatým; var. *ericalyx* ČELAK. [syn.: subsp. *ericalyx* (ČELAK.) HOLUB] má lístky vejčité až kopinaté a kalich s chomáčkem dlouhých chlupů nebo dlouze odstále chlupatý (sbírána v okolí Chocně.

Hlinska a Klášterce nad Ohří); var. *montana* FRÖHLICH in KOCH [syn.: subsp. *montana* (FRÖHLICH in KOCH) HÁMET-AHTI] má lístky kopinaté až úzce vejčité, na nekvetoucích výhonech až úzce kopinaté (vzácně v Krkonoších a na hadcích u Mariánských Lázní). Variety jsou spojené přechody a při změně podmínek se rozdíly poněkud stírají.

Ekologie a cenologie: Nížinné i horské louky, křoviny, světlé lesy a jejich lemy, příkopy, paseky, lemy porostů kosodřeviny, okraje cest, ploty, zahrady, náspy apod. Druh se širokou ekologickou amplitudou. Roste na různých podkladech, převážně na hlubších půdách a na polostinných až slunných stanovištích. Převážně ve společenstvech třídy *Molinio-Arrhenatheretea* (diagnostický druh svazu *Arrhenatherion*); též ve společenstvech třídy *Trifolio-Geranietea* a v některých společenstvech třídy *Galio-Urticetea*, častá i v listnatých lesích řádu *Fagetalia sylvaticae* (zvl. ve společenstvech svazu *Carpinion* a v některých společenstvech svazu *Fagion*), ojediněle též ve společenstvech karů (ze svazů *Calamagrostion arundinaceae* a *Poo chaixii-Deschampsion caespitosae*) a v subalpínských keřových společenstvech lavinových drah (*Salicion silesiacae*).

Rozšíření v ČR: V termofytiku a mezofytiku obecně, v oreofytiku dosti hojně, v planárním až supramontánním, vzácně až subalpínském stupni (max.: Krkonoše, Luční bouda, 1 410 m; Hrubý Jeseník, Velká kotlina, 1 380 m).

Celkové rozšíření: Evropa, s výjimkou j. a stř. části Pyrenejského poloostrova a s. části Skandinávie, dále z. a stř. Asie, Japonsko a Sachalin, druhotně v j. částech subarktického pásu a v celém mírném pásu, vč. Severní Ameriky. — Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur. 3/ 2: 324, 1942; MEUSEL et al. 1965: 250; HULTÉN NE 1986: 604.

Význam: Zvyšuje užitkovou hodnotu lučních porostů.

Sect. 8. *Vicia*

Syn.: *Cujunia* ALEF. — *Vicia* L. sect. *Subsessiles* ROUY in ROUY et FOUC. — *Vicia* L. subsect. *Narbonensis* RADZHI.

Jednoleté nebo vytrvalé byliny. Vřetenou listu zakončené úponkou nebo osinou; palisty téhož listu stejné, s nektariem. Květenství s 1–4 květy; stopky květenství velmi zkrácené. Koruna stř. velká až velká; čnělka z hřbetu smáčklá, s věnečkem chlupů nebo s oděním jen na vnitřní straně.

17. *Vicia angustifolia* L. — vikev úzkolistá

Tab. 88/3

Vicia angustifolia LINNAEUS Amoen. Acad. 4: 105, 1759. — Syn.: *Vicia sativa* L. β *angustifolia* L. Fl. Suec., ed. 2, 255, 1755 in obs. — *V. sativa* L. β *nigra* L. Sp. Pl., ed. 2, 1037, 1763. — *V. sativa* L. subsp. *nigra* (L.) EHRH. Hannover. Mag. 15: 229, 1780. — *V. nigra* (L.) STEUDEL Nomencl. Bot. 882,

1821. — *V. sativa* L. var. *segetalis* (THUILL.) SER. in DC. Prodr. Syst. Natur. 2: 361, 1825. — *V. sativa* L. subsp. *angustifolia* (L.) GAUDIN Fl. Helv. 4: 503, 1829. — *V. bobartii* E. FORSTER Transact. Linn. Soc. 16: 442, 1830. — *V. scepuiensis* KIT. Linnaea 38: 629, 1863. — *V. stenophylla* SCHUR Enum. Pl. Transsilv. 169, 1866.

Poznámka: Synonymika druhu *V. angustifolia* je velmi složitá, protože jej jednotliví autoři pojímali v různé šíři a přiřazovali k němu často i formy, variety a kultivary druhů *V. sativa* a *V. amphicarpa*.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 849 (ut f. *flavida*). — Pl. Čechoslov. Exs., no 195. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 372. — Extra fines: Fl. Polon. Exs., no 818. — Herb. Fl. Ross., no 1657.

Jednoleté byliny. Kořeny dlouhé, tenké, větvené. Lodyhy vystoupavé, poléhavé nebo popínavé, (7–)35–55(–80) cm dl., hranaté, lysé nebo řídce chlupaté, často na bázi načernalé. Listy s 3–5(–6) páry lístků, vřetenou listu zakončené větvenou úponkou; palisty polostřelovité nebo s 1–2 zuby, 3–8 mm dl., v hor. cípu se světle hnědým až červenavým nektariem, olysalé, zelené až načernalé; lístky krátce řapíkaté, u dol. listů srdčité, vejčité až kopinaté, u horních čárkovité, podlouhlé až kopinaté, někdy na celé rostlině přibližně stejného tvaru, čárkovité, podlouhlé až kopinaté, 5–30(–45) mm dl., 0,5–3,0(–10,0) mm šir., na vrcholu uťaté, vykrojené nebo zašpičatělé, s nasazenou špičkou, na bázi pozvolna zúžené, lysé, olysalé nebo řídce přitiskle chlupaté, zelené, hnědozelené nebo načernalé, řapíčky asi 1 mm dl. Květenství velmi krátce stopkaté, s 1–2(–4) květy; stopky květenství 1–3 mm dl.; květní stopky 2–5 mm dl. Květy šikmo odstálé až nicí; kalich trubkovitý, 7–9 mm dl., lysý, olysalý nebo krátce chlupatý, světle zelený, nahnědlý nebo načernalý, kališní cípy stejně dlouhé, z trojúhelníkovité báze šídlovité, kratší než kališní trubka; koruna 10–15 mm dl., červenofialová, pavéza často tmavší než křídla a člunek, vejčitá, na vrcholu vykrojená, křídla kratší, člunek kratší než křídla. Lusky se (3–)9–10(–12) semeny, čárkovité, (20–)40–55(–60) mm dl., (3,0–)4,0–5,5(–6,0) mm šir., lysé nebo krátce chlupaté, hnědočerné nebo hnědošedé, bez gynopodia. Semena kulovitá až sféroidní, (2,0–)3,0–3,5(–4,0) mm vel., hladká, černá, hnědá nebo olivově zelená, jednobarevná nebo s tmavšími skvrnami, často dvoubarevná, polovina černá a polovina skvrnitá, sametově matná; hilum zabírá 1/6–1/5 obvodu semene. IV–VIII(–IX). Tf.

2n = 12 (ČR: mnoho lokalit z celého území)

Variabilita: Velmi proměnlivý druh, zejména ve velikosti rostlin (velmi malé rostliny byly popsány jako f. *nana* OBORNY) a ve velikosti lístků. Tato variabilita nemá větší taxonomickou hodnotu. Význačnější je proměnlivost ve tvaru

a barvě lístků a plodů: var. *angustifolia* (syn.: *V. sativa* β *nigra* L.) je zpravidla nápadně různolistá, lístky jsou čárkovité, vzácněji až kopinaté, dolní často vejčité až srdčité (většinou na mladých rostlinách u prvních 2–3 listů), řidčeji jsou všechny lístky úzké, lusky lysé až olysalé, černé, v místech semen jen nezřetelně vypouklé; netrhající kalich; var. *segetalis* (THUILL.) SER. má lístky nevýrazně různolisté, kopinaté nebo podlouhlé, dolní jen o málo širší, lusky hnědočerné nebo hnědošedé, v místech semen vypouklé, trhající kalich. Mezi varietami je mnoho přechodných typů. Var. *segetalis* má (podle tvaru lístků a plodů) intermediární postavení mezi *V. angustifolia* L. a *V. sativa* L. a je různými autory přiřazována střídavě k oběma druhům. Menšími květy je bližší druhu *V. angustifolia*, tvarem a barvou lusků a tvarem lístků se kloní druhu *V. sativa*.

Ekologie a cenologie: Louky, písčiny, křoviny a lesní lemy, lesy a paseky, pole, okraje cest, skalky, lomy, rumiště, náspy apod. Vyskytuje se na různých geologických podkladech i na různých půdách; také na vátých a náplavových písčích, většinou na slunných, teplých a sušších stanovištích. Převážně ve společenstvech tříd *Sedo-Scleranthetea* a *Secalietea*, řádu *Brometalia erecti*, svazů *Festucion valesiacae*, *Corynephorion canescentis*, *Koelerion glaucae*, *Trifolion medii*, *Prunion spinosae*, *Dauco-Melilotion* a *Convolvulo-Agrophyron*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku a mezofytiku roztroušeně, v teplejších částech až hojně, v oreofytiku vzácněji, v planárním až montánním stupni (max.: Orlické hory, pod Šerlichem, ca 1 000 m). Občas je zavlékána podél silnic do vyšších poloh, místy až do blízkého okolí horských chat. Ve všech fyt. o.

Celkové rozšíření: Evropa, na sever po Anglii, j. Norsko, stř. Švédsko a Finsko; z. Asie, s. Afrika, izolovaná arela v Japonsku; v Severní Americe pěstovaná a zplanělá. — Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur. 3/2: 336, 1942; HULTÉN FA 1968: 669; HULTÉN NE 1986: 605.

Význam: Zvyšuje hodnotu lučních porostů.

Poznámka: Uměle byli vytvořeni kříženci druhů *Vicia angustifolia* L. a *V. sativa* L. a mnoho vnitrodruhových kříženců mezi *V. angustifolia* var. *angustifolia*, var. *segetalis* a mnohými kultivary. Některé rostliny známé z volné přírody a vyznačující se znaky intermediárního charakteru mohou snad být také hybridního původu.

18. *Vicia sativa* L. — vikev setá Tab. 88/2

Vicia sativa LINNAEUS Sp. Pl. 736, 1753. — Syn.: *Faba sativa* BERNH. Syst. Verz. Erfurt 25, 1800. — *Vicia sativa* L. α (var.) *obovata* SER. in DC. Prodr. Syst. Natur. 2: 361, 1825. — *V. sativa* L. subsp. *obovata* (SER. in DC.) GAUDIN Fl. Helv. 4: 510, 1829. — *V. obcordata* REICHENB. Fl. Germ. Excurs. 530, 1832. — *V. sativa* L. α *genuina* ČELAK. Prodr. Fl. Böhm. 3: 666, 1875. — *V. sativa* L. A. (subsp.) *notata* (GILIB.) A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/2: 963, 1909.

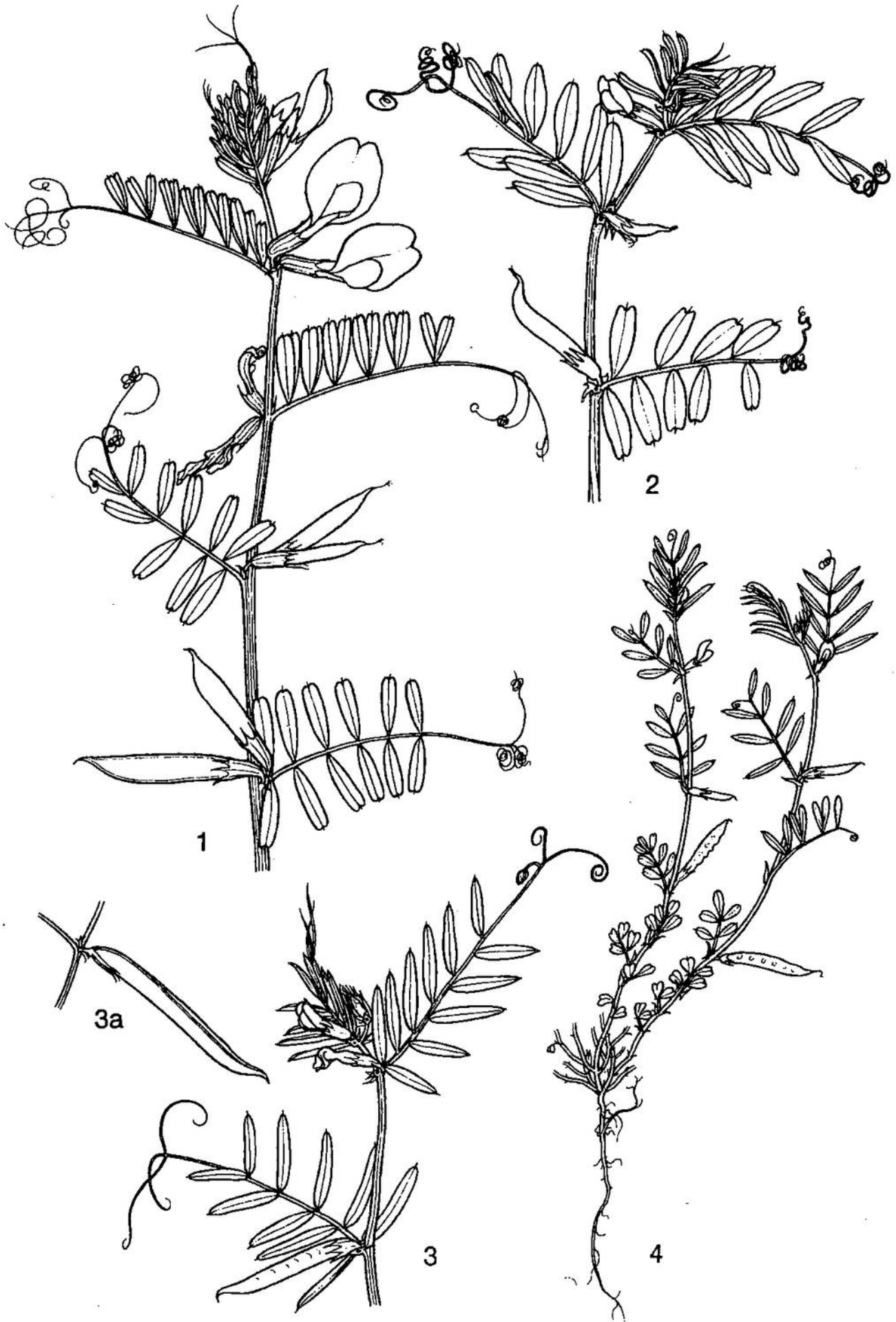
Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 370c, 371 (ut β *minor*). — Extra fines: Fl. Ital. Exs., no 2472. — Fl. Polon. Exs., no 622. — Fl. Select. Exs., no 1427.

Jednoleté byliny. Kořeny silné, větvené. Lodyhy přímé, vystoupavé nebo popínavé, 30–60 (–90) cm dl., hranaté, lysé nebo olysalé. Listy s (3–)5–8 páry lístků, včetně listu zakončené větvenou úponkou; palisty kopinaté, polostřelovité nebo zubaté, 5–8 (–12) mm dl., v hor. cípu s hnědým nektariem, přitiskle chlupaté nebo olysalé, zelené; lístky krátce řapíčkaté, obkopinaté, obvejčité nebo klínovité, (5–)10–40 mm dl., 3–12 mm šir., na vrcholu zaokrouhlené, uťaté nebo vykrojené, s nasazenou špičkou, na bázi pozvolna zúžené až klínovité, přitiskle chlupaté nebo olysalé, vz. lysé, zelené až žlutozelené, řapíčky 0,5–1,0 mm dl. Květenství velmi krátce stopkaté, s 1–2 květy; stopky květenství 1–2 mm dl.; květní stopky 1–3 (–5) mm dl. Květy šikmo odstálé až nicí; kalich trubkovitý, 10–13 mm dl., lysý nebo olysalý, světle zelený, kališní cípy stejně dlouhé, úzce trojúhelníkovité až kopinaté, ± stejně dlouhé jako kališní trubka; koruna (13–)16–25 (–35) mm dl., pestrá, pavéza světle červeno-fialová, křídla tmavší, často tmavě fialová, člunek světle fialový až bělavý, vz. všechny korunní lístky bílé, pavéza vejčitá, na vrcholu vykrojená, křídla kratší, člunek kratší než křídla. Lusky s (1–)5–8 (–12) semeny, čárkovité až podlouhlé, (25–)45–55 (–80) mm dl., (5–)7–8 (–10) mm šir., v místech semen silně vypouklé, chlupaté nebo olysalé, hnědé, šedohnědé až rezavé, bez gynopodia. Semena kulovitá až čočkovitá nebo mnohostranná, (3,0–)4,0–6,5 (–7,5) mm dl., 2,0–5,0 (–7,5) mm šir., (1,0–)2,0–5,5 (–7,5) mm tlustá, hnědá, olivově zelená, šedá, žlutá nebo smetanově bílá, jednobarevná, s hnědými skvrnami nebo dvoubarevná; hilum zabírá 1/8–1/5 obvodu semene. IV–VII (–IX). Tf.

$2n = 12$ (ČR: mnoho lokalit z celého území), 10 (var. *cordata*, extra fines)

Variabilita: Velmi proměnlivý druh, z jehož okruhu bylo popsáno velké množství taxonů různé hodnoty, z nichž pouze některé mají skutečnou taxonomickou hodnotu. Proměnlivost se projevuje zejména ve tvaru a velikosti lístků [var. *sativa* má lístky obvejčité nebo obkopinaté, na vrcholu zaokrouhlené, uťaté nebo mělce vykrojené, var. *cordata* (WULF. ex HOPPE) ARCANGELI obsrdčité nebo obvejčité, na vrcholu hluboce vykrojené], ve velikosti rostlin, ve tvaru, velikosti a barvě květů, plodů a semen. Bylo vyšlechtěno velké množství kultivarů s výhodnějšími užitkovými vlastnostmi, zejména mohutného vzrůstu, s bohatě větvenými a hustě olistěnými lodyhami s krátkými internodii a s vícesemennými lusky. Tyto kultivary

Tab. 88: 1 *Vicia grandiflora*. — 2 *V. sativa*. — 3 *V. angustifolia*, 3a — plod. — 4 *V. lathyroides*.

se navzájem kříží a často se šíří i na $\pm$ přirozená stanoviště, kde se mísí s rostlinami z původních populací.

Ekologie a cenologie: Pole, louky, úhory, náspy, pastviny, okraje komunikací, křovin a lesů, rumiště, ale též umělé trávníky apod.; zpravidla na těžších, hlinitých nebo jílovitých, vzácněji i na písčitých půdách, na slunných nebo polostinných, sušších stanovištích. Převážně ve společenstvech třídy *Secalietea* a svazů *Arrhenatherion*, *Agropyro-Rumicion*, *Convolvulo-Agropyron*, *Dauco-Melilotion*, *Bromo-Hordeion murinae*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku a mezofytiku obecně, v oreofytiku vzácněji, většinou v nižších polohách. V planárním až submontánním stupni, v montánním vzácně (max.: Krkonoše, Pomezní boudy, ca 1 150 m; Rýchory, ca 1 000 m). Občas se šíří kolem silnic, zejména podél nově budovaných i do vyšších poloh a do okolí horských chat. Pravděpodobně ve všech fyt. o., alespoň přechodně.

Celkové rozšíření: Evropa kromě Skotska a s. části Skandinávie, mírný pás Asie až po Čínu a Japonsko, s. a v. Afrika (izolovaně v Etiopii). V Austrálii, Americe a v tropických oblastech Afriky a Asie pěstovaná a místy zplanělá. — Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER *Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur.* 3/2: 333, 1942; METTIN et HANELT 1964: 210 (*V. cordata*, *V. sativa* var. *cosentini*).

Význam: Často se pěstuje (v mnoha kultivarech) na polích ve směskách s obilovinami (nejčastěji s žitem), vzácně s jetelem, jako hodnotná pícnina. Nezřídka se vyskytuje jako plevel v polích a zahradách.

Poznámka: Většina rostlin pokládáných za křížence, kde jedním z rodičů je *V. sativa*, jsou ve skutečnosti okrajové typy velmi široké vnitrodruhové variability tohoto druhu. Uměle byli vytvořeni kříženci s *V. angustifolia* a *V. amphicarpa*, s jinými druhy bylo křížení neúspěšné nebo nepřineslo plodné potomstvo. Sem patří i *Vicia* $\times$ *leganyana* RAPAICS et LENGYEL, pokládáná na základě tvorby čočkovitých semen za mezidruhového křížence *Vicia sativa* $\times$ *Lens esculenta*, i údajný kříženec *Vicia sativa* $\times$ *Pisum sativum*.

19. *Vicia lathyroides* L. — víkev hrachorovitá

Tab. 88/4

Vicia lathyroides LINNAEUS Sp. Pl. 736, 1753. — Syn.: *Ervum soloniense* L. Cent. Pl. 2, 1756.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 373. — Extra fines: Fl. Exs. Bavar., no 19. — Fl. Otten. Exs., no 350. — Pl. Polon. Exs., no 331. — Fl. Rom. Exs., no 1282. — Fl. Siles. Exs., no 187. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 862.

Jednoleté byliny. Kořeny krátké, tenké. Lodyhy přímé nebo vystoupavé, 5–15(–40) cm dl., tenké, hranaté, přitiskle chlupaté nebo olysalé. Listy s (1–)2(–3) páry lístků, vřetenem listu zakončené nevětvenou úponkou nebo hrotem; pa-

listy polostřelovité, 3–4 mm dl., v hor. cípu se světle hnědým nektariem, olysalé, zelené; lístky krátce řapíkaté, eliptické, obvejčité, podlouhlé nebo kopinaté, (4–)7–15 mm dl., (1–)2–3 mm šir., na vrcholu zaokrouhlené, utaté nebo vykrojené, s nasazenou špičkou, na bázi pozvolna zúžené, olysalé nebo řídce, přitiskle chlupaté, jasně až sytě zelené, řapíčky asi 0,5 mm dl. Květenství redukované na jediný květ; květní stopky krátké, asi 1 mm dl., chlupaté. Květy šikmo odstálé až nicí; kalich trubkovitý, 3,0–3,5 mm dl., přitiskle chlupatý, zelený, kališní cípy stejně dlouhé, úzce kopinaté, o málo kratší než kališní trubka; koruna 5–6 mm dl., červenofialová až modrofialová; pavéza vejčitá, na vrcholu vykrojená, křídla o málo kratší než pavéza, člunek kratší než křídla. Lusky s (1–)5–8(–10) semeny, podlouhle čárkovité, 16–18(–25) mm dl., 2,2–2,5 mm šir., lysé, černošedé až hnědočerné, bez gynopodia. Semena nepravidelně vícehranná, na stranách prohloubená, bradavičnatá, světle hnědá až šedohnědá, někdy s tmavšími skvrnami, matná; hilum zabírá asi 1/10 obvodu semene. IV–V(–VI). Tf.

2n = 12 (ČR: 20. Jihomor. pah.)

Variabilita: V ČR se vyskytuje pouze subsp. *lathyroides*. V j. Evropě (na sever až po Slovensko) roste i subsp. *olbiensis* (ROUY et SCHUTTL. in ROUY et FOUC.) BORZA et NYÁRÁDY, která je význačná většími, nejčastěji zašpičatělými lístky a většími plody. Variabilita znaků je plynulá a rozdíly nejsou příliš výrazné; vhodnější by bylo hodnotit tyto taxony jako variety. Proměnlivost našich rostlin se projevuje hlavně ve velikosti rostlin, v délce úponek, ve tvaru lístků (f. *angustifolia* SCHRAMM má lístky úzké) a v intenzitě odění (f. *glabrata* (GUSSON) A. et GR. je olysalá). Popsané odchylky postrádají vyšší taxonomickou hodnotu.

Ekologie a cenologie: Suché, výslunné, travnaté, kamenité nebo písčité stráně, úhory nebo okraje cest, řidčeji i světlé akátové háje. Zpravidla v neuzavřené vegetaci na propustných, písčitých nebo hlinitopísčitých půdách, na neutrálních i kyselých podkladech. Velmi často roste ve společenosti jiných jarních terofytů, v příznivých letech vytváří vzácně na podzim druhou generaci, jejíž lusky dozrávají v září. Převážně ve společenstvech svazů *Corynephorion canescentis*, *Koelerion glaucae*, *Balloto nigrae-Robinion* a třídy *Sedo-Scleranthetea*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku místy hojně (zvláště ve stř. Čechách a na jz. Moravě), v mezofytiku roztroušeně. V planárním až suprakolinním stupni (max.: Zvonítkov u Kadaně, 600 m). Rozšíření je patrně větší, než dokládají herbářové a literární údaje, protože rostliny jsou drobné a nenápadné a snadno se přehlédnou.

T: všechny fyt. o. — M: 24. Hor. Poohří (Sokolov), 25. Krušn. podh., 28. Tep. vrchy, 32. Křivokl., 35. Podbrd., 36. Horaž. pah., 39. Třeboň. pán., 41. Stř. Povlt., 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 46. Lab. písk., 52. Ral.-bez. tab., 55. Čes. ráj (j. část), 60. Orl. opuky, 61. Dol. Poorl., 63. Českomor. mezih., 64. Říčan. ploš., 65. Kutnoh. pah., 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč., 71. Drah. vrch., 77c. Chřiby, 79. Zlín. vrchy, 83. Ostr. pán., 84. Podbesk. pah. (podél řeky Ostravice).

Celkové rozšíření: Evropa, na sever po j. Norsko a Švédsko, na východ na Krym a Kavkaz; Malá Asie, Libanon, s. Afrika. Údaje z j. Afriky jsou sporné, v Severní Americe zavlečená. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 250; HULTÉN NE 1986: 605.

Poznámka: Druh *Vicia lathyroides* je možné snadno zaměnit s malými rostlinami druhu *V. angustifolia* L. Spolehlivým rozlišovacím znakem jsou nepravidelně zaobleně vícehranná bradavičnatá semena (*V. angustifolia* má semena kulovitá, hladká). Rozlišovacím, avšak ne vždy spolehlivým znakem může být ještě počet listových jařem — *V. lathyroides* má zpravidla jen 2, vzácně 3 jařma, zatímco *V. angustifolia* 3 až 5, někdy i 6 jařem.

20. *Vicia grandiflora* SCOP. — víkev velkokvětá Tab. 88/1

Vicia grandiflora SCOPOLI Fl. Cam., ed. 2, 2: 65, 1772. — Syn.: *Vicia sordida* W. et K. Pl. Rar. Hung. 2: 143, 1805. — *V. grandiflora* SCOP. β *kitabeliana* KOCH Syn. Fl. Germ., ed. 1, 197, 1835. — *V. grandiflora* SCOP. var. *oblonga* NEILR. Fl. Nieder-Österr. 961, 1859. — *V. grandiflora* SCOP. subsp. *sordida* (W. et K.) DOSTÁL Květ. ČSR 804, 1949.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 849 (ut *Vicia angustifolia* L.). — Extra fines: DOMIN et KRAJINA Fl. Čechoslov. Exs., no 168. — Fl. Reipubl. Bohem. Slov., no 850/I,II. — DÖRFLER Herb. Norm., no 3025. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 3602. — Fl. Exs. Carniol., no 500. — Fl. Olten. Exs., no 349. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 182. — SCHULTZ Herb. Norm., nov. ser., no 49, 2731.

Jednoleté byliny. Kořeny dlouhé, tenké. Lodyhy přímé, vystoupavé nebo popínavé, (30–) 50–70(–90) cm dl., zhranaté, řídce chlupaté a chudě větvené. Listy s (2–) 3–4 páry lístků, větveno listu zakončené úponkou; palisty polostřelovité, zubaté, 4–5 mm dl., v hor. cípu s hnědým nektariem, řídce chlupaté, zelené; lístky krátce řapíkaté, obkopynaté, obvejčité až čárkovité, (6–) 10–16(–25) mm dl., 2–4(–6) mm šir., na vrcholu tupé, špičaté nebo vykrojené, s nasazenou dl. špičkou, na bázi pozvolna zúžené, přitiskle chlupaté, sytě zelené, někdy slabě načernalé, řapíčky asi 1 mm dl. Květenství velmi krátce stopkaté, s 1–2 květy; stopky květenství 2–5 mm dl.; květní stopky 1–2 mm dl. Květy šikmo odstálé; kalich trubkovitý, 11–14 mm dl., řídce chlupatý, světle zelený, často namodralý, kališní cípy stejně dlouhé, úzce trojúhelníkovité, kratší než kališní trubka; koruna 22–25(–30) mm dl., světle žlutá, pavéza namodralá, s fialovými žilkami, velká, okrouhlá, mnohem větší než křídla, člunek asi o 1/3

kratší než křídla. Lusky s (1–) 7–10(–14) semeny, čárkovité, (25–) 35–45(–50) mm dl., (4–) 5–7 mm šir., olýsalé, chlupy přitisklé, velmi krátké, šedočerné, gynopodium asi 1 mm dl. Semena nepravidelně kulovitá, mnohohranná až čokovitá, nepravidelně zploštělá, (3,5–) 4,5–5,5 mm dl., (3,0–) 3,5–4,5(–5,5) mm šir., (2,0–) 2,5–3,0 mm tlustá, hladká, žlutozelená, olivově zelená až rezavě hnědá, s černými skvrnkami nebo jednobarevná, sametově matná; hilum s blanitým bílým límečkovitým lemem zabírá 2/3–3/4 obvodu semene. V–VI. Tf. (Hkf.)

2n = 14 (extra fines)

Variabilita: U nás jen subsp. *grandiflora*. Proměnlivost se výrazněji projevuje jen ve tvaru lístků. V j. Čechách u Třeboň a na více místech v Polábí byly nalezeny rostliny s lístky podlouhlými až klínovitě podlouhlými. — Subsp. *biebersteinii* (BESSER) DOSTÁL (syn.: var. *biebersteinii* GRISEB.; *V. hungarica* HEUFFEL) má lístky čárkovité; nejbližší lokality jsou v Maďarsku.

Ekologie a cenologie: Louky, xerothermní trávníky, křoviny, lemy světlých lesů, pole, náspy, okraje cest. Vyskytuje se na různých podkladech, na hlinitopísčitých až těžších jílovitých půdách a na suchých, slunných a teplých stanovištích. Ve společenstvech třídy *Secalietea*, řádu *Prunetalia*, svazu *Geranion sanguinei* aj.

Rozšíření v ČR: V termofytiku roztroušeně, častěji pouze v Polábí a na j. a jv. Moravě, v mezofytiku vzácně, v oreofytiku jen výjimečně (Žďárské vrchy). V planárním a kolinním, vzácně až v suprakolinním stupni (max.: České středohoří, Čeraniště, ca 570 m; Nové Město na Moravě, ca 615 m). V ČR pouze druhotně rozšířená a místy zdomácnělá na přirozených stanovištích.

T: [údaje chybějí ve fyt. o. I. Doup. pah., 6. Džbán, 9. Dol. Povlt.]. — M: 30. Jesen.-rak. ploš., 31. Plz. pah., 32. Křivokl., 37. Šum.-novohr. podh., 38. Bud. pán., 39. Třeboň. pán., 40. Jihočes. pah., 41. Stř. Povlt., 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 60. Orl. opuky, 62. Litomyš. pán., 64. Říčan. ploš., 68. Mor. podh. Vysoč. (j. část), 78. B. Karp. les., 79. Zlín. vrchy, 84. Podbesk. pah. — O: 91. Žďár. vrchy (Nové Město na Moravě).

Celkové rozšíření: Jihovýchodní Evropa, na západ po Itálii, ve stř. Evropě na sever po j. Slovensko a Maďarsko, Malá Asie. Na ostatním území Evropy a v Severní Americe zavlečená a zdomácnělá.

Poznámka: Nekvetoucí rostliny jsou snadno zaměnitelné s příbuznými druhy *V. angustifolia* L. a *V. sativa* L., od kterých se ve znacích vegetativních orgánů neliší.

21. *Vicia bithynica* (L.) L. — víkev maloasijská

Vicia bithynica (LINNAEUS) LINNAEUS Syst. Nat., ed. 10, 1166, 1759. — Syn.: *Lathyrus bithynicus* L. Sp. Pl. 731, 1753. — *L. monocarpus* STOJ. et ACHT. Izv. Bot. Inst. 2: 252, 1951.

Jednoleté byliny. Lodyhy vystoupavé nebo popínavé, 20–60 cm dl. Listy s 1–2 páry lístků,

vřeteno listu zakončené větvenou úponkou; palisty dol. listů polostřelovitě, horních zubaté. Lístky kopinaté až vejčité, 20–50 mm dl., 3–20 mm šir., řídce chlupaté. Květenství s 1(–3) květy; stopky květenství 20–50 mm dl. Květy šikmo odstálé; kalich trubkovitý, chlupatý, kališní cípy přibližně stejně dlouhé, asi tak dlouhé jako kališní trubka; koruna 16–20 mm dl., pavéza červenofialová, křídla a člunek bílé. Lusky se 4–7 semeny, podlouhlé, 25–50 mm dl., 7–10 mm šir., chlupaté, světle hnědé. Semena stlačeně kulovitá, 4–7 mm vel., hladká, hnědá, olivově zelená až hnědočerná; hilum zabírá 1/7–1/6 obvodu semene.

Zjištěna pouze jako přechodně zavlečená na poli u obce Turovice nedaleko Bystřice pod Hostýnem. Původní v j. a z. Evropě, na sever po Anglii, ve Středozeří a v jz. Asii.

Poznámka: K tomuto druhu patří patrně i rostliny původem z Brna, které byly popsány jako *Vicia pseudolutea* SCHUR.

22. *Vicia narbonensis* L. — vikev narbonská Tab. 89/2

Vicia narbonensis LINNAEUS Sp. Pl. 737, 1753. — Syn.: *Faba bona* MED. Vorl. Churpfl. Phys.-Ökon. Ges. 2: 360, 1787. — *F. narbonensis* (L.) SCHUR Verh. Naturforsch. Ver. Brünn 15: 192, 1877.

Exsikáty: Extra fines: Fl. Ital. Exs., no 891. — Fl. Terrae Israel. Exs., no 542. — Fl. Ital. Exs., no 892, 892 bis (ut var. *serratifolia*). — Fl. Olten. Exs., no 678. — SCHULTZ Herb. Norm., nov. ser., no 48.

Jednoleté byliny. Kořeny silné. Lodyhy přímé, 30–70(–90) cm vys., silné, masité, lysé. Listy s (1–)2–3(–4) páry lístků, vřeteno listu zakončené hrotem nebo úponkou; palisty poloměsíčitě, zubaté, 10–18 mm dl., v hor. cípu s hnědým nektariem, lysé; lístky krátce řapíčkáté, vejčité, 18–40 mm dl., 15–30 mm šir., na vrcholu zao-krouhlené nebo náhle zašpičatělé, s nasazenou špičkou, na bázi náhle zúžené, celokrajné nebo zubaté, masité, lysé, pouze na okraji brvitě, tmavě zelené, nahnědlé nebo nasivělé, řapíčky asi 0,5 mm dl. Květenství redukovaná na 1–2(–3) květy; stopky květenství 3–4 mm dl., olýsalé; květní stopky 1–3 mm dl. Květy šikmo odstálé; kalich trubkovitý, kališní cípy nestejně dlouhé, kopinaté, kratší než kališní trubka; koruna 16–20(–22) mm dl., špinavě purpurově červená až fialová, pavéza vejčitá, křídla kratší, člunek kratší než křídla. Lusky se (3–)4–6 semeny, podlouhlé, 40–55 mm dl., 9–13 mm šir., lysé nebo v mládí olýsalé, pouze na švech brvitě, brvy na bázi s bradavkami, hnědé nebo hnědošedé,

gynopodium 1–2 mm dl. Semena ± kulovitá, 6–7 mm dl., hladká, hnědá, slabě nebo mírně lesklá; hilum zabírá 1/10–1/9 obvodu semene. VI–VII. Tf.

$2n = 14$ (extra fines)

Variabilita: Existují rozdíly ve tvaru okraje lístků. Var. *narbonensis* má lístky celokrajné, zatímco u var. *serratifolia* (JACQ.) SER. in DC. jsou lístky na okrajích zubaté.

Velmi vzácně se pěstuje na polích v teplejších oblastech jako pícnina a luštěnina pro domácí zvířata (hlavně pro skot), a sice pro vysoký obsah bílkovin. Vzácně zplaňuje (var. *narbonensis*, např. Rožďalovice, Mlýnec u Kopidlna, Sloupnice, Brno aj.) nebo je zavlečená (var. *serratifolia*, např. Brno-hlavní nádraží). Původní v j. Evropě, na sever po Maďarsko, v s. Africe a jz. Asii (na východ po Afghánistán a sz. Indii). Jinde pěstovaná a občas zplnělá. — Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mitteleur. 3/2: 344, 1942.

Sect. 9. *Hypechusa* (ALEF.) A. et GR.

Syn.: *Hypechusa* ALEF. — *Vicia* L. sect. *Subsessiles* ROUY in ROUY et FOUC. p. p. — *Vicia* L. sect. *Pedunculatae* ROUY in ROUY et FOUC. p. p.

Jednoleté byliny. Vřeteno listu zakončené úponkou; palisty téhož listu stejné, s nektariem. Květenství s jedním nebo více květy; stopky květenství silně zkrácené. Kalich zvonkovitý, kališní cípy nestejně dlouhé, horní kratší; koruna poměrně velká; čnělka z hřbetu smáčklá, s věnečkem chlupů nebo chlupatá jen na vnitřní straně.

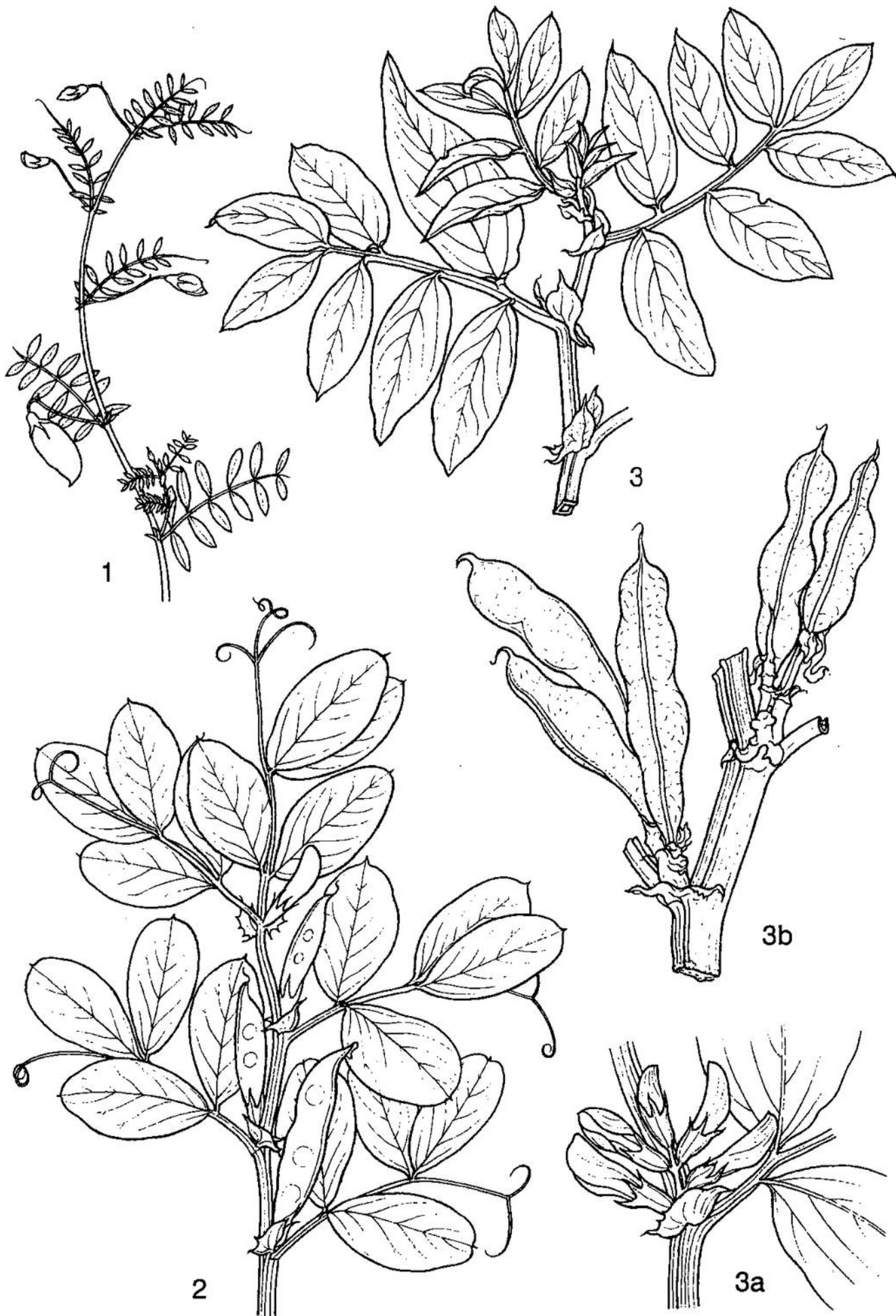
23. *Vicia pannonica* CRANTZ — vikev panonská Tab. 87/3

Vicia pannonica CRANTZ Stirp. Austr., ed. 2: 393, 1769. — Syn.: *Hypechusa pannonica* (CRANTZ) ALEF. Bot. Z. 18: 166, 1860. — *Vicia pannonica* CRANTZ α *typica* BECK Fl. Nieder-Österr. 874, 1892. — *V. pannonica* CRANTZ subsp. *eupannonica* HAYEK Prodr. Fl. Penins. Balc. 1: 802, 1926. — *V. pannonica* CRANTZ subsp. *typica* (BECK) DOSTÁL. Květ. ČSR 808, 1949.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 851. — Extra fines: DORFLER Herb. Norm., no 4523. — Fl. Olten. Exs., no 438. — REVERCHON Pl. Esp., no 741.

Jednoleté byliny. Kořeny dlouhé, tenké. Lodyhy přímé, vystoupavé nebo popínavé, (20–) 30–50(–65) cm dl., hranaté, krátce chlupaté, větvené. Listy se (4–)6–11 páry lístků, vřeteno listu zakončené nevětvenou nebo větvenou úponkou; palisty vejčité, uprostřed s hnědým nektariem, 2–3 mm dl., chlupaté, zelené; lístky krátce

Tab. 89: 1 *Lens culinaris*. — 2 *Vicia narbonensis*. — 3 *Faba vulgaris*. 3a — květenství. 3b — plodenství.

řapíčkáté, podlouhlé až eliptické, 10–20 (–30) mm dl., (3–)4–6(–8) mm šir., na vrcholu tupé nebo zaokrouhlené, s nasazenou špičkou, na bázi pozvolna zúžené, odstále dlouze bíle chlupaté, na svrchní straně jasně, na spodní sytě zelené, řapíčky asi 0,5 mm dl. Květenství krátce stopkaté, s (1–)2–4 květy; stopky květenství 1–5 mm dl.; květní stopky 2–7 mm dl., chlupaté. Květy nicí až šikmo odstálé; kalich zvonkovitý, 10–11 mm dl., dlouze přitiskle chlupatý, žlutozelený, kališní cípy z trojúhelníkovité báze šídlovité, kratší než kališní trubka; koruna 17–22 mm dl., smetanově bílá, pavéza s hnědými žilkami, na svrchní straně chlupatá, čepel kratší než nehet, křídla kratší než pavéza, člunek kratší než křídla. Luský s (1–)3–4(–5) semeny, podlouhlé, (24–)25–27(–32) mm dl., 6–7(–8) mm šir., přitiskle až šikmo odstále chlupaté, na bocích někdy olýsalé, hnědé, šedo-hnědé nebo šedé, gynopodium 1,0–1,5 mm dl. Semena kulovitá, zaobleně vícehranná nebo kuželovitá, (2,5–)3,0–4,0(–5,1) mm šir., 2,5–3,5(–5,1) mm tlustá, hladká, světle hnědá nebo olivově zelenohnědá, s hnědými nebo černými roztroušenými skvrnami, sametově matná; hilum zabírá 1/6–1/5 obvodu semene. IV–VI(–VII). Tř.

2n = 12 (ČR: 16. Znoj.-brn. pah., 20. Jiho-mor. pah.)

Variabilita: Projevuje se pouze ve tvaru lístků (var. *angustifolia* BORBÁS má lístky úzké, jen asi 3 mm šir.).

Ekologie a cenologie: Pole, meze, okraje cest, písčiny, teplomilné trávníky, úhory, louky, křoviny, náspy silnic a železnic, rumišť. Roste na různých podkladech, na písčitých až hlinitých půdách, zpravidla na suchých, slunných, teplých stanovištích. Převážně ve společenstvech třídy *Secalietea*, řádu *Prunetalia* a svazů *Festucion valesiacae*, *Bromion erecti* aj.

Rozšíření v ČR: V termofytiku roztroušeně, v mezofytiku vzácněji, pouze v teplejších oblastech. V planárním a kolinním, vzácně až v submontánním stupni (max.: Svoboda nad Úpou, ca 600 m; Nové Město na Moravě, ca 615 m). Lokality na j. Moravě souvisejí s původním rozšířením v Podunají, druh zde dosahuje s. hranice areálu. Naleziště v Čechách jsou patrně druhotná.

T: [údaje chybějí ve fyt. o. 1. Doup. pah., 3. Podkruš. pán., 6. Džbán]. – M: 30. Jesen.-rak. ploš., 31. Plz. pah., 32. Křivokl., 35. Podbrd., 37. Šum.-novohr. podh., 38. Bud. pán. (České Budějovice; Vodňany; Strpí u Radomilic), 39. Třeboň. pán., 41. Stř. Povlt., 42. Votic. pah., 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 46. Lab. písk., 49. Frýdl. pah., 53. Podjeř. (Hodkovice nad Mohelkou), 56. Podkrk., 57. Podzvič., 61. Dol.

Poorl., 62. Litomyš. pán., 63. Českomor. mezih., 64. Říčan. ploš. (Ondřejov; Průhonice), 66. Hornosáz. pah., 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč., 70. Mor. kras., 71. Drah. vrch., 73. Hanuš.-rychlebs. vrch., 74. Slez. pah., 76. Mor. brána., 77. Středomor. Karp., 78. B. Karp. les., 79. Zlín. vrchy, 80. Stř. Pobeč., 82. Javorn., 83. Ostr. pán., 84. Podbesk. pah. – O: 91. Žďár. vrchy (Nové Město na Moravě), 93. Krk. (Svoboda nad Úpou).

Celkové rozšíření: Jižní Evropa a j. část stř. Evropy, jz. Asie (na východ po Kavkaz a Írán), s. Afrika; v Severní Americe místy pěstovaná a zplanělá. Stanovení hranic původního areálu je obtížné, protože se šíří jednak spontánně, jednak kulturou do nových oblastí a zdomácňuje. Druh byl původně rozšířen patrně pouze v jv. Evropě. – Mapy: CHRISTIANSEN in KIRCHNER, LOEW et SCHRÖTER Lebensgesch. Blütenpfl. Mittel-eur. 3/2: 341, 1942.

Význam: Dříve se občas pěstovala na polích ve směskách s obilím jako pícnina, zejména v teplejších oblastech, zvl. na chudých, písčitých půdách.

24. *Vicia striata* BIEB. – vikev červená

Vicia striata MARSCHALL BIEBERSTEIN Fl. Taur.-Cauc. 2: 162, 1808. – Syn.: *Vicia purpurascens* DC. Cat. Pl. Horti Monsp. 155, 1813. – *V. pannonica* CRANTZ β *purpurascens* (DC.) SER. in DC. Prodr. Syst. Natur. 2: 364, 1825. – *V. pannonica* CRANTZ β *striata* (BIEB.) GRISEB. Spicil. Fl. Rumel. 1: 79, 1843. – *V. pannonica* CRANTZ subsp. *striata* (BIEB.) NYMAN Conspect. Fl. Eur. 209, 1878.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 852. – Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 1203. – Fl. Hung. Exs., no 366. – Fl. Olten. Exs., no 348. – SCHULTZ Herb. Norm., no 2822.

Jednoleté byliny. Kořeny dlouhé, tenké. Lodyhy přímé nebo popínavé, (30–)40–70(–90) cm dl., hranaté, krátce přitiskle chlupaté, řídce větvené. Listy s 5–8(–10) páry lístků, větveno listu zakončené úponkou; palisty polostřelovité až zubaté, s hnědým nektariem ± uprostřed nebo v hor. polovině hor. cípu, 4–8 mm dl., chlupaté, zelené, nahnědlé; lístky krátce řapíčkáté, eliptické, podlouhlé, obkopinaté až čárkovité, (5–)10–22(–27) mm dl., 3–6(–8) mm šir., na vrcholu zaokrouhlené nebo náhle zašpičatělé, s nasazenou dlouhou špičkou, na bázi zaokrouhlené nebo náhle zúžené, odstále bíle chlupaté, na svrchní straně jasně, na spodní sytě zelené, řapíčky 0,5–1,0 mm dl. Květenství s 2–4(–5) květy; stopky květenství 1–5 mm dl.; květní stopky 2–5 mm dl., chlupaté. Kalich zvonkovitý, 10–12 mm dl., dl. odstále chlupatý, světle zelený, kališní cípy na bázi trojúhelníkovité, vyběhající v šídlovitou špičku, ± stejně dlouhé jako kališní trubka; koruna 17–20 mm dl., špinavě světle červenofialová, pavéza vejčitá, na svrchní straně chlupatá, čepel přibližně stejně dlouhá jako nehet, křídla kratší než pavéza, člunek o málo kratší než křídla. Luský s (1–)3–4(–5) se-

meny, podlouhlé, (26–)28–30(–32) mm dl., (6–)7–8(–9) mm šir., přitiskle až přímo odstále chlupaté, hnědé až šedohnědé, gynopodium asi 2,5 mm dl. Semena zaobleně vícehranná až kulovitá, (3,0–)3,8–5,0(–5,3) mm dl., 2,6–4,0 (–5,3) mm šir., 2,6–3,5(–5,3) mm tlustá, hladká, světle hnědá, olivově zelenohnědá nebo rezavě hnědá s hnědými skvrnami, sametově matná; hilum zabírá 1/6–1/5 obvodu semene. V–VII. Tf.

$2n = 12$ (extra fines)

Variabilita: Druh málo proměnlivý, rozdíly se projevují pouze ve tvaru a velikosti lístků. Popsané odchylky jsou bez větší taxonomické hodnoty: f. *minor* R. DVOŘÁK má lístky jen asi 5 mm dl.; f. *stenophylla* BORBÁS má lístky hor. listů čárkovité.

Ekologie a cenologie: Pole, meze, úhory, louky, písčiny, náspy. Vyskytuje se na různých podkladech, na písčitéch až hlinitých půdách na slunných, suchých a teplých stanovištích. Převážně ve společenstvech třídy *Secalietea* a svazů *Festucion valesiacae*, *Bromion erecti* aj.

Rozšíření v ČR: V Českém termofytiku vzácně, v Panonském roztroušeně, vzácně též v nejteplejších oblastech mezofytika. V planárním a kolinním stupni (max.: Mařov u Uherského Brodu, ca 380 m). Druhotně zavlečená a místy zdomácnělá.

T: 5. Terez. kotl., 7. Středočes. tab., 8. Čes. kras, 9. Dol. Povlt., 10. Praž. ploš., 11. Stř. Pol., 14. Cidl. pán., 15. Vých. Pol., 16. Znoj.-brn. pah., 17. Mikul. pah., 18. Jihomor. úv., 19. B. Karp. step., 20. Jihomor. pah., 21. Haná. — M: 32. Křivokl., 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 60. Orl. opuky, 61. Dol. Poorl., 68. Mor. podh. Vysoč., 78. B. Karp. les., 80. Stř. Pobeč., 84. Podbesk. pah.

Celkové rozšíření: Jižní a jv. Evropa (zde patrně původní), s. Afrika, z. Asie (na východ po Krym).

25. *Vicia lutea* L. — víkev žlutá Tab. 87/4

Vicia lutea LINNAEUS Sp. Pl. 736, 1753. — Syn.: *Hypochusa lutea* (L.) ALEF. Bot. Z. 18: 166, 1860. — *Vicia larchenfeldiana* SCHUR Enum. Pl. Transsilv. 158, 1866.

Exsikáty: Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 1201. — Fl. Olten. Exs., no 979. — Pl. Bulg. Exs., no 827.

Jednoleté byliny. Kořeny dlouhé, tenké. Lodyhy popínavé nebo přímé, 30–50 cm dl., olysalé, nevětvené nebo řídce větvené. Listy se (4–)5–8(–9) páry lístků, větveno listu zakončené větvenou úponkou; palisty vejčité, s hnědým nektariem, 2,0–2,5 mm dl., olysalé, zelené; lístky krátce řapíčkaté, kopinaté až podlouhlé, 8–15(–20) mm dl., 1–3(–5) mm šir., na vrcholu špičaté, na bázi pozvolna zúžené, řídce dlouze přitiskle chlupaté, jasně zelené, řapíčky asi 0,5 mm dl. Květenství redukované na 1 květ; květní stopky 2–4 mm dl. Květy přímo odstále;

kalich zvonkovitý, 9–10 mm dl., lysý, světle zelený, kališní cípy úzce trojúhelníkovité, asi tak dlouhé jako kališní trubka; koruna 15–17 mm dl., žlutá, čepel pavézy téměř okrouhlá, velká, křídla kratší, člunek kratší než křídla. Lusky s 2–4 semeny, podlouhlé, 30–34(–40) mm dl., 9–11 mm šir., přitiskle chlupaté, chlupy na bázi s bradavkami, žlutohnědé. Semena kulovitá, 4–5 mm vel., hladká, hnědá s tmavšími skvrnami, matná; hilum zabírá asi 1/4 obvodu semene. V–VII. Tf.

$2n = 14$ (extra fines)

Ekologie a cenologie: Pole, úhory, louky, okraje lesů, křoviny, vrbiny. Roste na různých podkladech, na hlinitých až jílovitých půdách a na slunných, suchých a teplých stanovištích. Převážně ve společenstvech třídy *Secalietea* a svazů *Festucion valesiacae*, *Bromion erecti*, *Prunion fruticosae* aj.

Rozšíření v ČR: Na našem území pouze druhotně a většinou jen přechodně. Vzácně v termofytiku, v mezofytiku jen ojedinělé nálezy. V planárním a kolinním stupni.

T: 2. Stř. Poohří (Mařov u Kadaně), 5. Terez. kotl. (Lovosice), 8. Čes. kras, 9. Dol. Povlt. (Praha-Podhoří), 15. Vých. Pol., 20. Jihomor. pah. (Židlochovice; Pouzdřany), 21. Haná (Kojetín; Vyškov). — M: 75. Jes. podh. (Smilov), 79. Zlín. vrchy.

Celkové rozšíření: Západní a j. Evropa a j. část stř. Evropy, s. Afrika, z. Asie. Ve stř. Evropě často, ale většinou jen přechodně zavlečená.

26. *Vicia melanops* SIBTH. et SM. — víkev černavá

Vicia melanops SIBTHORP et SMITH Fl. Graec. Prodr. 2: 72, 1813. — Syn.: *Vicia tricolor* SEBASTIANI et MAURI Fl. Rom. 245, tab. 4, 1818. — *V. triflora* REICHENB. Fl. Germ. Exc. 2: 531, 1832 non DIETR. — *V. pichleri* HUTER Österr. Bot. Z. 55: 82, 1905.

Exsikáty: Extra fines: Fl. Ital. Exs., no 2897. — HELDREICH Herb. Graec. Norm., no 1425.

Jednoleté byliny. Lodyhy 15–60 cm dl. Listy s 5–8 páry lístků; palisty vejčité; lístky kopinaté nebo podlouhlé, 5–20 mm dl., 2–8 mm šir., na vrcholu tupé nebo mělce vykrojené, chlupaté. Květenství s 1–4 květy; stopky květenství silně zkrácené. Květy přímo odstále; kalich zvonkovitý, 8–10 mm dl., chlupatý, hor. kališní cípy kratší než kališní trubka, dolní šídlovité, delší než kališní trubka; koruna 15–22 mm dl., pavéza zelenožlutá až světle hnědožlutá s hnědými žilkami, křídla a člunek hnědofialové. Lusky se 4–7 semeny, podlouhlé, 20–40 mm dl., 8–12 mm šir., lysé, jen na švech bradavičnatě chlupaté, hnědé. Semena kulovitá, 3–5 mm vel., hladká, hnědá; hilum zabírá 1/5–1/4 obvodu semene. V–VII. Tf.

$2n = 10$ (extra fines)

Na počátku 20. století byla nalezena na několika lokalitách v okolí Roudnice nad Labem (Roudnice; Vesce; Kleneč), kde se vyskytovala na polích a na písčitých úhorech. Původní v j. Evropě (j. Francie, j. Itálie, Řecko, Bulharsko, Albánie, Jugoslávie, Turecko). Ve stř. Evropě velmi vzácně, většinou jen přechodně zavlečená.

25. *Faba* MILL. — bob *)

Faba MILLER Gard. Dict., ed. 4, 1754. — Syn.: *Arachis* MED. Vorles. Churpf. Phys.-Ökon. Ges. 2: 360, 1787 p. p. — *Vicia* L. sect. *Faba* (MILL.) LEDEB. Fl. Ross. 1: 664, 1842 p. p. — *Vicia* L. subgen. *Faba* (MILL.) PETERM. Deutschl. Fl. 152, 1847 p. p. — *Vicia* L. sect. *Arachis* (MED.) TUTIN in CLAPHAM et al. Fl. Brit. Isles 447, 1952 p. p.

Lit.: HANELT P. et FOUQUET B. (1973): Merkmals Variabilität bei *Vicia faba* L. I. et II. Kulturpflanze 21: 56–60. — LADIZINSKY G. (1975): On the origin of the broad bean. Israel J. Bot. 24: 80–87. — ZOHARY D. (1977): Comments on the origin of cultivated broad bean *Vicia faba* L. Israel J. Bot. 26: 39–40. — MORENO M. T. (1979): A note on systematics and evolution of broad bean (*Vicia faba*). Fabis Newsl. 1: 15. — PERRINO P. et PIGNONE D. (1981): Contribution to the taxonomy of *Vicia* species belonging to the section *Faba*. Kulturpflanze 29: 311–319. — YAMAMOTO K., MORITANI O. et ANDO A. (1982): Karyotypic and isozymatic polymorphism in species of the section *Faba* (Genus *Vicia*). Techn. Bull. Fac. Agric. Kagawa Univ. 34, 1: 1–12.

Jednoleté byliny. Kořeny větvené, křlový kořen silný. Lodyhy silné, dužnaté. Listy sudopříčné, v mládí v pupenech stočené, větveno zakončené hrotem nebo špičkou; lístky celokrajné. Květenství hrozny na velmi zkrácených stopkách v úžlabí podpůrných listů. Kalich trubkovitý; koruna velká, bílá, s fialovými nebo hnědými žilkami, člunek a někdy i křídla s tmavou skvrnou; tyčinek 10, 9 nitkami srostlých a jedna horní volná; semeník s mnoha vajíčky; čnělka na svrchní straně pod bliznou s kartáčkem chlupů; blizna s 2 mělkými laloky. Plody válcovité masité lusky, na vrcholu protažené v krátký zobánek, na bázi s krátkým gynopodiem, uvnitř s dřevnatými přepážkami. Semena slabě zploštělá; hilum podlouhlé. — Asi 2 druhy, původní na Blízkém východě a v Africe a snad ve stř. Asii. — Entomogam.

1. *Faba vulgaris* MOENCH — bob obecný

Tab. 89/3

Faba vulgaris MOENCH Meth. Pl. 150, 1794. — Syn.: *Vicia faba* L. Sp. Pl. 737, 1753. — *Faba sativa* BERNH. Syst. Verz. Erfurt. 250, 1800.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 364.

Jednoleté byliny. Lodyhy přímé, silné, 4hranné, duté, 40–80 (–100) cm vys., dužnaté, lysé. Listy s (1–)2–3 páry lístků, větveno zakončené hrotem nebo špičkou, řapíky silné; palisty vejčité nebo polostřelovité, špičaté, 8–25 mm dl., lysé, v hor. části s černohnědou žlázkou; lístky ± přisedlé, obvejčité, eliptické nebo podlouhlé, špičaté nebo tupé, s nasazenou osinkou, (12–) 40–70 mm dl., (5–)13–37 mm šir., mírně masité, s žilkami 2. řádu ve 4–6 párech, lysé. Hrozny 1–5 (–7) květé, stopky květenství silně zkrácené, 4–40 mm dl., lysé. Květy medově vonné; kalich trubkovitý, 9–15 mm dl., lysý; kališní cípy nestejně dlouhé, horní kratší než dolní, trojúhelníkovité až kopinaté, kratší než kališní trubka; koruna (18–)20–35 mm dl., bílá, s fialovými nebo hnědými žilkami, člunek a někdy i křídla

Kříženci

24 × 25. *Vicia pannonica* × *striata* = *Vicia* × *poechhackeri* J. MURR.

Kříženec je intermediární, se světle růžovofialovými květy. Vyskytuje se velmi vzácně v oblastech společného výskytu obou druhů.

s tmavě modrou až modrofialovou skvrnou; čepel pavězy přibližně stejně dlouhá jako nehet; křídla kratší než pavěza; člunek kratší než křídla. Lusky s 2–5 semeny, válcovité, přímé nebo jen velmi slabě zahnuté, s přepážkami, 50–120 mm dl., 8–25 mm šir., masité, lysé, světle až sytě hnědé, lesklé. Semena elipsoidní až podlouhle ledvinovitá, 10–30 mm dl., 6–24 mm šir., hladká, hnědá až zelenohnědá nebo nafialovělá, slabě lesklá; hilum světlé nebo tmavé. V–VII. Tf.

$2n = 12$ (extra fines)

Pěstuje se často na polích a občas v zahradách, někdy ve smíšených kulturách, v nižších a středních polohách, pro hodnotnou píci, jedlá semena a jako medonosná rostlina. Má vysokou nutriční hodnotu, obsahuje 24–28 % bílkovin. Bylo vyšlechtěno mnoho kulturních odrůd a forem, které je možno zahrnout do 2 poddruhů: subsp. *vulgaris*, jejíž var. *vulgaris* má semena 17–30 mm dl., var. *equina* (PETERM.) BECK 15–20 mm dl., a subsp. *minor* (PETERM.) ROTHM. se semeny jen 10–13 mm dl. Původ není bezpečně znám; někteří autoři se domnívají, že bob obecný vznikl z druhu *Vicia galilea* PLITM. et ZOHARY na Blízkém

*) Zpracovala A. Chrtková